

CMU RESEARCH NEWS

RE-FORM

RESEARCH INFORMATION

Vol.01/2563 [January - April, 2020]

รีฟอร์ม ข่าวสารวิจัย มช.

โดย สำนักงานบริหารงานวิจัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ล้านนา สร้างสรรค์

CREATIVE LANNA

Lanna Wisdom

Lanna Festival and Forum

Lanna Cultural Landscape

Creative Lanna Design District

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอกชัย มหาเอก รองอธิการบดี
ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานวิจัย
รองผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานวิจัย
ทีมงานสำนักพิมพ์และวารสาร สำนักงานบริหารงานวิจัย

สำนักงานบริหารงานวิจัย สำนักงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถ.ห้วยแก้ว ต. สุเทพ อ.เมือง จ. เชียงใหม่ 50200
โทร 053-943602-14
Email: cmupress.th@gmail.com
Website: <http://cmupress.cmu.ac.th>

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอกชัย มหาเอก
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชิงรุก ล้านนาสร้างสรรค์

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นศูนย์รวมของผู้รู้และผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญา วัฒนธรรมและศิลปของอารยธรรมเก่าแก่ที่เรียกว่าอาณาจักรล้านนา แผนพัฒนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2561-2565 ได้ถูกกลั่นกรอง ตกผลึก สอดรับกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติและบริบทในปัจจุบัน ด้วยการนำต้นทุนขององค์ความรู้ซึ่งอยู่บนรากฐานของความหลากหลายของชีวิตวิถีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญา การผลิตแบบหมุนเวียน พอเพียง และความสมดุลทางธรรมชาติ (BCG: Bio And Cultural Diversity, Circular, Green) มาเป็นแนวคิดในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชิงรุก “ล้านนาสร้างสรรค์” เพื่อต่อยอดแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ฉบับที่ 11 ซึ่งส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ “ล้านนาดีศึกษา”

RE-FORM ฉบับนี้นำเสนอเรื่องราวส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ “ล้านนาสร้างสรรค์” ซึ่งเกิดจากการวางแผนและดำเนินงานของคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชิงรุกฯ เพื่อสร้างกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ 4 ด้านประกอบด้วย

1. การรวบรวมภูมิปัญญาองค์ความรู้ล้านนาจากผู้รู้แหล่งต่างๆ ทั้งภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัยฯ ให้สามารถสะดวกต่อการเรียนรู้ ค้นคว้า และต่อยอดเป็นอาศรมแห่งภูมิปัญญาล้านนา
2. การต่อยอดภูมิปัญญาทั้งมิติของคุณค่า ให้สามารถคงอยู่ สามารถพัฒนาอย่างร่วมสมัย ตอบสนองต่อวิถีชีวิตปัจจุบัน และมีมิติของมูลค่า เพื่อการแปลงความรู้เป็นต้นทุนของชุมชนด้วยการบูรณาการศาสตร์ปัจจุบัน เช่น การออกแบบ การผลิต การตลาด โดยอาศัยวิธีการ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่มีศักยภาพเข้าถึงได้สะดวก เช่น Story Telling, Digital Technology และ New Media
3. การส่งเสริมให้เกิดความเป็นศูนย์กลางของศิลปะและวัฒนธรรมล้านนาร่วมสมัย ทั้งในระดับชาติและนานาชาติผ่านศูนย์พัฒนาการออกแบบ การฝึกอบรม การจัดกิจกรรม (Creative Lanna Design Center) ด้วยการแลกเปลี่ยน ความคิด และพัฒนาทักษะฝีมือ เพื่อให้เกิดพลวัตของการสร้างสรรค์ และเป็นกระบวนกรเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามของศิลปะวัฒนธรรมล้านนา
4. การสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมล้านนา และขยายสู่ล้านนาร่วมสมัย ทั้งกายภาพและบรรยากาศให้เป็นเมืองแห่งอารยธรรม บนรากฐานของศิลปะวัฒนธรรมล้านนา รวมถึงวัฒนธรรมล้านนาร่วมสมัย

อย่างไรก็ตามกลยุทธ์การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ “ล้านนาสร้างสรรค์” จะไม่สามารถเกิดสัมฤทธิ์ผลตามศักยภาพได้ หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่ง และความร่วมมือสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนคนเจ้าของวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ผู้ศึกษาต่อยอด ผู้สนับสนุน การดำเนินงานและแหล่งทุน ตลอดจนผู้ที่รับวิถีแห่งวัฒนธรรมนั้นสู่ตน

ผมมีความยินดีที่จะขออนุญาตแบ่งปันเกร็ดส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานในการดำเนินการสืบสานและต่อยอดภูมิปัญญาล้านนา อันเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจและยุทธศาสตร์เชิงรุกของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 12 สำหรับท่านที่สนใจติดตามได้ใน RE-FORM ฉบับนี้ ขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมทุกท่านในการดำเนินการจัดทำวารสารฉบับนี้ด้วยจิตคารวะ

แนะนำ หนังสือ E-BOOK

หนังสือภาพในรูปแบบอีบุ๊คของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษภายในเล่มสำหรับหนังสือเล่มดังกล่าวมีรูปภาพประกอบสวยงามหาได้ยาก เนื้อหาด้านในเป็นเรื่องราวตำนานในอดีตของพระนางจามเทวี ที่เกี่ยวข้องกับเมืองลำพูน ซึ่งน่าสนใจและน่าติดตามเป็นอย่างมาก

พลदारนคร

สะท้อนตำนานพระนางจามเทวีผ่านศิลปกรรมกระจก

“พลदारนคร : สะท้อนตำนานพระนางจามเทวีผ่านศิลปกรรมกระจก” เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานประวัติศาสตร์ของเมืองพลदारนคร ซึ่งเป็นเส้นทางเสด็จของพระนางจามเทวี เพื่อไปครองเมืองหริภุญชัย เป็นองค์ปฐมกษัตริย์แห่งล้านนา กาลเวลาผ่านไปความเจริญรุ่งเรืองแปรเปลี่ยนเหลือแต่ซากปรักหักพังของโบราณสถาน จึงมีน้อยคนนักที่จะรู้จักเวียงพลदारนคร

บรรณาธิการ: ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เถาทอง
ผู้แต่ง: รองศาสตราจารย์อัครวิทย์ หวานจริง (นิรันดร์)
รูปแบบหนังสือ: แบบ E-BOOK
จำหน่าย: สิงหาคม 2562
จำนวนหน้า: 66 หน้า
ขนาด: 8 X 10.25 นิ้ว
ราคา: E-BOOK 172.- บาท
ISBN: 978-616-398-420-3

สนใจสามารถหาซื้อหนังสือทั้งสองเล่มได้ที่
DDEBOOK.COM และ CMU.BOOKCAZE.COM

ลันนาสร้างสรรค์ (Creative Lanna)

ยุทธศาสตร์ที่จะพลิกโฉมวัฒนธรรมลันนาสู่ระดับสากล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอกชัย มหาเอก

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชิงรุก ลันนาสร้างสรรค์

เราทุกคนล้วนมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมในอดีต และคงปฏิเสธไม่ได้ว่าพื้นฐานเหล่านั้นมีส่วนในการหล่อหลอมให้เราเป็นเราในทุกวันนี้ ซึ่งวัฒนธรรมนั้นสะท้อนออกมาเป็นวิถีชีวิตของผู้คน หนึ่งในวัฒนธรรมที่งดงามและมีเอกลักษณ์นั้นคือ ‘วัฒนธรรมลันนา’ ในฐานะที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคของวัฒนธรรมลันนา จึงให้ความสำคัญต่อการสืบสานองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และศิลปะวัฒนธรรมลันนาให้คงอยู่ต่อไป แต่ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งสื่อ และรูปแบบชีวิตของยุคนี้อาจทำให้วัฒนธรรมที่เคยมี เลือนลางได้ จะทำอย่างไรที่จะรักษา ต่อยอด และผสมผสานให้วัฒนธรรมลันนาสามารถคงอยู่และเป็นที่ยอมรับในสังคมปัจจุบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกชัยฯ ได้ให้สัมภาษณ์กับ RE-FORM ถึงยุทธศาสตร์ลันนาสร้างสรรค์ที่ท่านเป็นเหมือนแม่ทัพในการนำพาเหล่าขุนศึกที่มีองค์ความรู้และวิทยาการจัดการในการรังสรรค์ด้านต่างๆ ให้ลันนานั้นสามารถคงอัตลักษณ์โดดเด่น ขณะเดียวกันผสมผสานเข้ากับความทันสมัยของวิถีชีวิตปัจจุบัน เป็นความร่วมมืออยู่ด้วยกันได้อย่างลงตัว

จุดเริ่มต้นของลันนาสร้างสรรค์

หากจะย้อนไปเมื่อครั้งแผนพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระยะที่ 11 สภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความเห็นวามหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในภูมิภาคที่มีความเข้มแข็งในเรื่องของวัฒนธรรมลันนา ซึ่งไม่ควรปล่อยให้ความรู้ด้านนี้สูญหายไป จึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ด้านลันนาเพื่อให้เกิดการค้นคว้าวิจัยอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับลันนาคิตศึกษา โดยเน้นการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาในอดีต มีการจัดการประชุมสัมมนาใหญ่ 2 ครั้ง และเปิดหลักสูตรปริญญาโท โดยความร่วมมือร่วมกัน 4 คณะ คือ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และคณะวิจิตรศิลป์ ผลการประเมินที่ผ่านมานั้นมีผู้สมัครเรียนค่อนข้างน้อย ทั้งที่เป็นเรื่องสำคัญมาก แต่ไม่ได้รับความสนใจในวงกว้างมากนัก ทำให้มหาวิทยาลัยฯ กลับมาทบทวนว่าแผนฯ ระยะที่ 12 นี้ จะทำอย่างไรที่จะสืบสานองค์ความรู้ด้านลันนาไว้และสร้างความน่าสนใจจนกลายเป็นที่ยอมรับในวงกว้างมากขึ้น

“ในการดำเนินงานตอนนั้น ผมได้มีส่วนร่วมในการร่างแผนฯ 12 ด้วย แต่ก่อนที่จะร่างแผนฯ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยร่วมกับทีม THINK TANK ได้ทำเวิร์กช็อปเพื่อวางยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยฯ เรามีการประชุมกันหลายรอบมาก ก่อนที่จะตกผลึกเป็นร่างแผนยุทธศาสตร์มาสู่กรรมการบริหารชุดใหญ่ และสรุปได้ว่าควรจะมีคณะทำงานขับเคลื่อนรับผิดชอบขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านลันนาโดยตรง”

ที่ผ่านมาเน้นการศึกษาด้านลันนามุ่งไปที่บริบทของปัจจัยพื้นฐานมากกว่าการสร้างสรรค์ ซึ่งยังไม่ตอบโจทย์ที่ว่า จะทำอย่างไรให้เรื่องของลันนากลายเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง และในขณะนั้นรองอธิการบดีเอกชัยฯ มีพื้นฐานและความเข้าใจประสบการณ์เกี่ยวกับการออกแบบสร้างสรรค์โดยตรง ซึ่งนับเป็นโอกาสที่จะพลิกมุมมองใหม่ๆ ให้กับยุทธศาสตร์ด้านนี้ ท่านจึงได้รับมอบหมายจากอธิการบดีให้มารับผิดชอบยุทธศาสตร์ด้านลันนา และความท้าทายที่ตามมานั้นคือ การรังสรรค์ให้ลันนาคิตปรับปรุงโฉมใหม่จนเป็นที่ยอมรับ รองอธิการบดีเอกชัยฯ ได้เล่าต่อถึงแนวคิดจากปัญหาที่พบว่า

“สิ่งที่ผมมองเห็นปัญหาจากการทำ SWOT ของแผนงานที่ผ่านมา นั้นพบว่าการเรียนการสอน การทำวิจัยเกี่ยวกับลันนาไม่พัฒนาเท่าที่ควร คนที่สนใจก็ยังทำแต่งงานวิจัย ซึ่งเป็นงานวิจัยจากความชอบส่วนตัวของนักวิจัย ซึ่งไม่ได้เชื่อมต่อกภาพใหญ่กับทั้งมหาวิทยาลัยและภูมิภาคมากนัก ทำให้การเรียนการสอนและงานวิจัยขาดพลวัต ไม่ได้ถูกขับเคลื่อนอย่างแท้จริง เนื่องจากไม่ได้อยู่ในความสนใจของสังคมโดยรวม เมื่องานวิจัยไม่ตอบโจทย์ความสนใจของสังคมจึงทำให้งานวิจัยนั้นถูกจำกัดในวงแคบ

ผมไม่ได้มองเรื่อง ‘ลันนาเป็นเรื่องของการศึกษาและวิจัย’ แต่มองว่า ‘**ลันนาเป็นเรื่องของวิถีชีวิต**’ และวิถีชีวิตนั้น ผมมองในเรื่องของความร่วมสมัย คำว่า ‘ร่วมสมัย’ นั้นต้องอยู่ได้ และสามารถต่อยอดในปัจจุบันได้ ทำอย่างไรลันนาจึงจะเข้ากับความสัมพันธ์หรือเข้ากับสิ่งที่เรามีอยู่และเป็นอยู่ได้ในทุกวันนี้ เรื่องของลันนาในอดีต มีภูมิปัญญาที่ดี น่าติดตามและจดจำ แต่อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้หากไม่สามารถจะนำมาใช้ได้วิถีชีวิตของปัจจุบันได้อย่างกว้างขวางและยั่งยืน เห็นชัดเลยว่าทำไมหลักสูตรที่เราเปิดนั้นไม่เป็นที่สนใจมากนัก หรือสิ่งที่เราพยายามขับเคลื่อนในหน่วยงานต่างๆ เราทำกันเยอะมากแต่ทำแล้วเหมือนไฟไหม้ฟาง แล้วก็หายไป เพราะอะไรก็เพราะไม่ร่วมสมัยและไม่ตอบสนองต่อความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นในแผนที่ 12 นี้ เราจะไม่เพียงแต่สนใจแค่การศึกษาและวิจัยลันนาคิตศึกษาเท่านั้น แต่ควรจะเป็น ‘**ลันนาสร้างสรรค์**’ ซึ่งเป็นลันนาที่มีการต่อยอดให้ร่วมสมัยและจับต้องได้”

การปลุกปั้นล้านนาวิถีถิ่นสู่ล้านนาสร้างสรรค์มีอุปสรรคอย่างไรบ้าง

เมื่อรองอธิการบดีเอกชัยฯ ได้รับมอบหมาย จึงได้มาศึกษาและวิเคราะห์ว่า จะทำอะไรให้ล้านนาสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนในปัจจุบันได้ เพราะแม้ว่าภูมิปัญญาล้านนาจะมีคุณค่ามากเพียงใดนั้น แต่คนกลับไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร และไม่ได้นำวิถีล้านนามาดำเนินชีวิตในปัจจุบัน รองอธิการบดีเอกชัยฯ จึงเชิญทีมผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็น THINK TANK และผู้บริหารในคณะต่างๆ มาร่วมถกความคิดและเก็บข้อมูลที่ผ่านมาว่ามหาวิทยาลัยฯ มีข้อมูล องค์ความรู้ และงานวิจัยใดบ้าง

“หลังจากที่ประชุมหารือกัน ผมพบข้อสังเกตสองสามประเด็น และจริงๆ แล้วสองสามประเด็นนี้ทำให้เกิดกลยุทธ์และแผนการดำเนินงานล้านนาสร้างสรรค์ **ประเด็นแรก** คือ เรามีภูมิปัญญาและการค้นคว้าวิจัยจำนวนมาก แต่การค้นคว้าวิจัยเหล่านั้นอยู่เฉพาะกับตัวบุคคลและบางส่วนงาน โดยหัวข้อวิจัยเน้นหนักไปตามความสนใจของผู้ศึกษา **ประเด็นที่สอง** คือ องค์ความรู้เหล่านั้นไม่ได้รับการเผยแพร่ในวงกว้าง จึงไม่เกิดการต่อยอด อาจเพราะความเป็นปัจเจกของคนที่มียุทธศาสตร์เหล่านั้น ทำให้ปิดกั้นความรู้ ซึ่งแนวความเชื่อและวิถีเช่นนี้อาจเพราะวัฒนธรรมของคนเอเชียที่จะไม่ปล่อยองค์ความรู้สุดยอดกับคนนอก ถ้าไม่ใช้กับคนที่ไว้ใจ วิถีคิดลักษณะนี้ทำให้ภูมิปัญญาเชิงช่างหายไป ทำให้ขาดตอนระหว่างภูมิปัญญากับสังคมปัจจุบัน รวมไปถึงงานวิจัยที่ถูกจำกัดวงและไม่ได้ส่งต่อเพื่อต่อยอดให้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง นี่ก็เป็นปัญหาเพราะคนอื่นเขาไม่ได้รับรู้ด้วย **ประเด็นสุดท้าย** ผมพบว่า ภูมิปัญญาของล้านนามีหลายด้าน อาทิ ศิลปะ งานเชิงช่าง การฟ้อนรำ ดนตรี และประเพณี แต่ด้วยความเป็นศิลปินของผู้รู้ เขาจึงไม่สนใจเรื่องการบูรณาการองค์ความรู้ ยกเว้นว่าศาสตร์นั้นจะใกล้เคียงกัน แต่หากข้ามศาสตร์ก็ขาดการบูรณาการ ถ้าให้ผมเปรียบเทียบเหมือนกับวงดนตรีที่มีนักดนตรีที่เชี่ยวชาญการเล่นดนตรีแต่ละอย่าง แต่ไม่ได้เล่นเป็นวงเดียวกัน คนที่รู้จริงนั้นมีความเป็นปัจเจกมาก ต้องหาคนที่สามารถคิดเชิงยุทธศาสตร์เข้ามาช่วยมองเพื่อเป็นเหมือนวาทายการที่จะมาช่วยทำให้ศิลปินผู้มีความสามารถได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์และสามารถประสานกับคนอื่นได้ด้วย”

นอกจากประเด็นสำคัญที่รองอธิการบดีเอกชัยฯ ได้พบแล้ว ยังมีความน่าเป็นห่วงเกี่ยวกับคนรุ่นใหม่ที่ไม่ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องในอดีต เพราะไม่ได้ใช้งานจริงในวิถีชีวิต เหตุนี้ทำให้องค์ความรู้ด้านล้านนานั้นไม่เกิดการนำมาทำซ้ำและไม่เกิดการพัฒนาขึ้นได้ใหม่ รองอธิการบดีเอกชัยฯ เล่าต่อว่า

“การเกิดกระบวนการ Revival หรือการนำมาทำซ้ำย้อนกลับมาทำใหม่เมื่อเกิดการหวนกลับของกระแส เช่นสไต์ลของแฟชั่นสามารถย้อนกลับมาได้ งานออกแบบอย่าง เรโทรสไตล์ หรือยุคทองของศิลปะ เช่น กรีก โรมัน ที่ย้อนกลับมาใหม่ เราก็เรียกในภาษาใหม่ว่าเป็น เรเนซองส์ (กรีก) นูโว ฯลฯ เมื่อผสมผสานกับวิถีชีวิตปัจจุบัน ณ เวลานั้น มันก็เกิดเป็นที่ยอมรับขึ้นมาอีกครั้งได้ (Revival) แต่ Lanna Revival ยังไม่เห็นชัดเจนัก ดังนั้นเมื่อเป็นเช่นนี้ ผมจึงคิดว่าเราจะทำอย่างไรจึงจะสามารถเชื่อมอดีตกับปัจจุบันให้ได้ และคิดต่อไปถึงอนาคตด้วย”

เส้นทางยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ดำเนินไปอย่างไร?

เมื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่พบแล้วนั้น จึงนำมาสู่การหาทางแก้ไขเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือทำอย่างไรที่ภูมิปัญญาล้านนาจะไม่ตายและยังคงอยู่ในวิถีชีวิตปัจจุบันได้ รองอธิการบดีเอกชัยฯ ได้นำเรามาถึงการตกผลึกทางความคิดเกี่ยวกับล้านนาสร้างสรรค์ดังนี้

“การหาคนที่จะสามารถคิดเชิงยุทธศาสตร์ได้อย่างรอบด้านนั้น อาจเป็นไปได้ยากจึงจำเป็นต้องมีทีมที่เข้ามาช่วยกันในทุกหลายศาสตร์ ผมจึงรวบรวมบุคคลเหล่านี้ขึ้นมาเป็นเหมือนขุนศึกที่จะมาช่วยทำให้ยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์นี้เดินต่อไปได้”

อีกมิติหนึ่งในการมองล้านนาสร้างสรรค์นั้น เราพบว่า ความเป็นล้านนานอกจากมี “คุณค่า” แล้ว จำเป็นต้องมี “มูลค่า” ด้วย เพื่อภูมิปัญญาจะสามารถอยู่รอดได้และยั่งยืน ผมจึงคิดว่าจะต้องสร้างกระบวนการหรือระบบอาจเรียกว่า “Platform” ขึ้นมา สมมติว่างานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีห้องแล็บหรือห้องทดลองในการค้นคว้า แล้วจะเป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีห้องแล็บของงานศิลปวัฒนธรรมขึ้นมาบ้าง ไม่อย่างนั้นเราจะไม่สามารถเชื่อมคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ได้ หรือเชื่อมมิติของศาสตร์เก่าให้เข้ากับศาสตร์ปัจจุบันได้ ต้องสร้างกระบวนการที่ดีและสามารถบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตได้ด้วย เพราะความสวดยความงามที่เป็นรสนิยมเมื่อ 700 ปีที่แล้ว อาจจะไม่สามารถเป็นที่นิยมได้ในปัจจุบัน ตรงนี้คือสิ่งที่เราจะต้องสร้างการต่อยอดทั้งคุณค่าและมูลค่าให้เกิดขึ้น”

นอกจากการคิดหาระบบที่จะเข้ามาเป็นสะพานเชื่อมภูมิปัญญาล้านนาดั้งเดิมกับวิถีชีวิตสมัยใหม่แล้ว รองอธิการบดีเอกชัยฯ ยังปรารถนาให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่กลายเป็นศูนย์กลางของล้านนาสร้างสรรค์ด้วย ผ่านกิจกรรมและการดำเนินงานโดยการสร้าง “ศูนย์ออกแบบและพัฒนาล้านนาสร้างสรรค์” เพื่อจะสามารถเชื่อมโยงของดีและคนที่มีความรู้ให้เข้ามามีส่วนในการสร้างสรรค์ผลงาน

“เราคาดหวังว่าจะสร้างแรงจูงใจให้คนรับรู้ถึงควมมีพลังขับเคลื่อนผ่านการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้คนตระหนักและรับรู้ว่า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของล้านนาสร้างสรรค์จึงต้องมีสภาพแวดล้อมล้านนาสร้างสรรค์ บรรยากาศทั้งนามธรรม และรูปธรรม สร้างให้เกิดการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ ทำอย่างไรให้วัฒนธรรมล้านนา ซึ่งเป็น Local เป็นที่ยอมรับในระดับ Global ส่วนบรรยากาศแบบรูปธรรมนั้นหากมองในเรื่องภูมิศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ตั้งเราอยู่ศูนย์กลางระหว่างเมืองและสถานที่แหล่งวัฒนธรรมตั้งแต่ยุคสร้างเมือง จึงสามารถสร้างเป็นจุดศูนย์กลางของล้านนาสร้างสรรค์ได้ เพราะเราได้เปรียบทั้งภูมิประเทศและภูมิสังคม ทำให้สิ่งเหล่านี้จะนำไปถึงบทสรุปของสถานที่ หรือเรียกว่า ย่านแห่งความสร้างสรรค์ (Creative District) นั่นเอง”

รองอธิการบดีเอกชัยฯ ได้เล่าต่อถึงแนวความคิดที่จะผสมผสานวัฒนธรรมล้านนาให้เข้ากับสังคมปัจจุบันเพื่อสร้าง Creative District ด้วยวิธีการอย่างไร ดังนี้

“เราก็ใช้สิ่งเหล่านี้ทั้งภูมิประเทศและภูมิสังคมมาต่อยอดทำให้เกิดการร่วมสมัย เพื่อสร้างย่านสร้างสรรค์ผ่านแนวคิด 5E โดย Experience ทำให้เรามีประสบการณ์ ถ้าเขาสนใจอยากเรียนรู้อยากทดลองก็ต้องมี Experiment จึงต้องมีศูนย์ฯ ให้เขาลงมือทำเวิร์กช็อป เมื่อทดลองทำแล้ว จะต้องมีการ Exchange แลกเปลี่ยนความรู้ในระดับของท้องถิ่นไปจนถึงระดับนานาชาติ จึงต้องการถ่ายทอดให้คนอื่นได้เห็น จึงต้องมี Exhibition การแสดงองค์ความรู้ การแสดงผลงานเนื่องจากเรามีประเพณีของล้านนาทั้ง 12 เดือนที่เราสามารถนำมาใช้ขับเคลื่อนในการแสดงผลงานได้ และหากไม่ต้องการให้วัฒนธรรมของเรานั้นตายไป ต้องทำให้คนหันมาสนใจ จึงต้องสร้างให้เกิด Event การทำงานทุกอย่างก็จะไปเชื่อมโยงกับ Lanna Festival and Forum โดยการจัดงานอีเวนต์ครั้งใหญ่ประจำปี โดยนำผลงานการอบรมประกวด คัดเลือกมาแสดง มีผู้มาร่วมสร้างแรงบันดาลใจ และการขับเคลื่อนโดยศูนย์ออกแบบและพัฒนาล้านนาสร้างสรรค์ (Creative Lanna Design Center) อันจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าได้ ขายได้ ใช้กับชีวิตประจำวันได้ ทำให้เกิดการอบรม สร้างคอร์สเรียนรู้ตลอดชีวิต (Live Long Learning) ต่อไปได้ ซึ่งตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติ โดยการเรียนรู้ที่ต้องสอดคล้องไปกับวัฒนธรรม จึงได้รวบรวมองค์ความรู้ที่กระจุกกระจายในที่ต่างๆ มาให้อยู่ในที่เดียวกัน ทำอย่างไรจึงจะปลดล็อกความเป็นปัจเจกอดีต เพื่อให้เกิดการต่อยอดและให้ความรู้ขึ้นมาช่วยขับเคลื่อนให้เกิดพลัง คนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ระยะยาวเป็นคอร์สระยะสั้นๆ ได้ จึงทำให้เกิดการเข้าถึงด้วยระบบสารสนเทศ (Lanna Portal) ซึ่งจะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้แบบตลอดเวลาทุกสถานที่ (Anytime Anywhere) ไม่เพียงเท่านั้นเรายังสร้างวิธีการนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบที่เราทำได้หลากหลาย อาทิ การนำเสนอผ่านกลยุทธ์การเล่าเรื่อง (Story Telling) เล่าเรื่องราวต่างๆ ได้ทั้งประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ด้วยหนังสือ ด้วยแอนิเมชัน ด้วยสื่อสารสนเทศสมัยใหม่ เมื่อเราสามารถนำคุณค่าของล้านนาออกสู่สังคมได้ ก็เกิดการสร้างมูลค่าโดยเชื่อมกับการตลาดปัจจุบัน ทำให้สามารถขายผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ได้ โดยการผสมผสานศิลปะล้านนาเดิมและเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ด้วยการออกแบบ และการอบรมสร้างช่องทางการขาย ดังนั้นคุณค่าก็就会被เพิ่มด้วยมูลค่า เมื่อเกิดมูลค่า นักออกแบบ สถาปนิก เจ้าของสินค้าก็จะอยู่ได้ ชุมชนผู้ผลิตก็อยู่ได้ หากคนต้องการมาดูแหล่งผลิต สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็จะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ทั้งหมดนี้ก็จะตอบแผนยุทธศาสตร์ของชาติได้ครอบคลุมทั้งหมด ซึ่งหากเราทำแบบเดิมๆ ก็ไม่สามารถสร้างการขับเคลื่อนบนความร่วมมือได้ แต่หากเราจะต่อยอดทุนวัฒนธรรมให้ได้นั้นต้องใช้การออกแบบและการสร้างสรรค์เข้ามาช่วย เพื่อจะสามารถปกป้องคุณค่าศิลปวัฒนธรรมของล้านนาให้อยู่บนแผนที่โลกให้ได้ ผมจึงได้รวบรวม เชื้อเชิญผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านมาเป็นหัวรถจักร ทำให้ยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ขับเคลื่อนไปได้ และแต่ละส่วนนั้นวางล้อการทำงานได้เริ่มหมุนไปแล้ว ซึ่งท่านจะได้รับรู้การทำงานและแนวทางการดำเนินงานในหัวข้อนั้นๆ ใน Re-form เล่มนี้”

บ้านเหมืองกง.. ศิลปะพื้นบ้านล้านนา ที่ไม่มีวันจืดจาง

คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์แห่ง
ล้านนาด้วยภูมิปัญญาและ
การสร้างสรรค

รองศาสตราจารย์คนธราภรณ์ เมียร์แมน

หัวหน้าภาควิชาศิลปะไทย
คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

งานศิลปะล้านนาโบราณที่ถูกสืบสานจากรุ่นต่อรุ่น ปัจจุบันยังคงเหลือไว้ให้คนรุ่นหลังเห็นอยู่บ้าง แต่นับว่าลดน้อยถอยลงไปมาก สิ่งเหล่านี้มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ โดยเฉพาะศิลปะที่สื่อสารถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และภูมิปัญญาของคนสมัยก่อน แต่จะอย่างไร ให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจในคุณค่าสิ่งเหล่านี้

รองศาสตราจารย์คนธราภรณ์ เมียร์แมน เป็นผู้หนึ่งที่ได้สัมผัสถึงความงดงามและเสน่ห์ของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และมองเห็นถึงความเสี่ยงที่วันหนึ่งสิ่งเหล่านี้จะจืดจางหายไปโดยไม่มีใครสืบทอดไว้ จึงได้ริเริ่มโครงการที่มุ่งสืบสานและพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านขึ้น โดยเริ่มต้นจากบ้านเหมืองกง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง นับเป็นหมู่บ้านที่ยังคงมีงานหัตถกรรมในรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาที่สืบทอดกันมากกว่า 200 ปี

อาจารย์เริ่มต้นทำงานกับชุมชนและมีทิศทางการทำงานอย่างไร

รศ.คนธราภรณ์ฯ ได้พาเราเยี่ยมชมหมู่บ้านและได้เล่าถึงที่มาที่ไปในการทำงานร่วมกันกับพ่อหลวงหรือผู้ใหญ่บ้านวชิระ สีจันทร์ ในการพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ โดยยกระดับให้กลายเป็นงานหัตถกรรมสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับหมู่บ้านเหมืองกงสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผู้คนจะแวะเวียนมาเยี่ยมชม และยังคงไว้ซึ่งศิลปะล้านนา

“อาจารย์ทำงานกับพ่อหลวง ซึ่งที่นี่มีวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกง และพ่อหลวงก็เป็นประธานวิสาหกิจชุมชน ในช่วงแรกที่เริ่มทำโครงการหลังจากได้ศึกษาศักยภาพและความต้องการของชุมชนแล้ว จึงได้ร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาบ้านเหมืองกง โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) พื้นฟูเอกลักษณ์ 2) ต่อยอดภูมิปัญญา 3) พัฒนารูปแบบ และวางแผนการทำงานร่วมกัน”

การฟื้นฟูเอกลักษณ์ งานเครื่องปั้นดินเผาของบ้านเหมืองกงนี้ถูกสืบทอดมาประมาณ 200 ปี และชิ้นงานที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของที่นี่คือ น้ำตัน และน้ำหม้อ (คนโทและหม้อใส่น้ำดื่มของชาวล้านนา) งานเครื่องปั้นดินเผาของบ้านเหมืองกงเป็นงานไฟต่ำที่ไม่ได้มีการเคลือบ แต่ใช้การทาน้ำดินแดง ซึ่งเป็นสูตรที่สืบทอดกันมา ร่วมกับการขัดผิว ทำให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกงแตกต่างจากเครื่องปั้นดินเผาทั่วไป คือจะมีสีแดงสด มีความเงางาม สามารถอุ้มน้ำได้ดี โดยน้ำที่บรรจุภายในจะเย็นและมีกลิ่นหอมชื่นใจ อีกทั้งยังมีการแกะสลักลายตกแต่งที่เป็นเอกลักษณ์ เรียกว่า ‘ลายใบโพธิ์’ หรือ ‘ลายรูปหัวใจ’

“ในอดีตรูปแบบน้ำตันของเหมืองกงมีให้เลือกหลากหลาย สวยงาม เช่น น้ำตันกลีบบะเพียง น้ำตันทรงสูง น้ำตันคอป้อม แต่ปัจจุบันหายไหมดหมดแล้ว เราก็พยายามดึงเอารูปแบบเหล่านี้กลับมาทำก่อน งานที่ง่ายที่สุดน่าจะเป็นขั้นตอนของการฟื้นฟู เนื่องจากว่าเรายังพอมีช่างที่พอจะทำการปั้นแบบเก่าๆ เป็น แต่ปัจจุบันไม่ได้ทำแล้วเนื่องจากทำยากและใช้เวลานาน ไม่คุ้มค่าแรง ปัจจุบันคงเหลือแต่น้ำตันรุ่นคอคอดปากบานที่เป็นรูปแบบเอกลักษณ์ปัจจุบันของบ้านเหมืองกง และใช้เป็นสัญลักษณ์ทางเข้าหมู่บ้าน เราจึงเริ่มจากการฟื้นฟูโดยเชิญเหล่าหรือช่างรุ่นเก่าๆ มาทำคนละชิ้นสองชิ้น แล้วนำมาจัดเป็นนิทรรศการ มีการประกวดกันด้วย”

พ่อหลวงวชิระกล่าวเสริมว่า “เมื่อได้คุยกับอาจารย์แล้ว ชาวบ้านก็มาดึงเอาแบบของน้ำตัน น้ำหม้อในสมัยก่อนกลับมาทำ การดึงเอาแบบเดิมมาทำก็เป็นเหมือนสิ่งใหม่แล้ว เพราะสำหรับชาวบ้านเขาไม่สามารถออกแบบเองได้ แต่ถ้ามีแบบให้เขา เขาสามารถขึ้นรูปและปั้นได้ การฟื้นฟูครั้งนี้จึงทำให้หมู่บ้านเหมืองกงกลับมามีชีวิตหายใจขึ้นมาอีกเอือกหนึ่ง ทำให้มีเครื่องปั้นดินเผากลับมามีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น เมื่อบางคนทำแล้วขายได้ราคาเขาก็ยึดเอาแบบนั้นมาทำเพิ่มขึ้น”

พ่อหลวงวชิระยังเล่าต่อว่า ก่อนหน้านี้น้ำราคาขายน้ำตันเริ่มตั้งแต่ 5 บาท ไปจนถึงไม่เกิน 80 บาท แต่ปัจจุบันเมื่อมีการฟื้นฟูและนำรูปแบบเดิมกลับมา ทำให้สามารถเพิ่มมูลค่าไปเป็นประมาณ 200 บาทได้ นี่เป็นการปลุกกระแสใหม่ให้กับชาวบ้านเพื่อจะเห็นคุณค่างานศิลปะโบราณ ซึ่งทำให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์รวมถึง รศ. คนธรรณ์ฯ ด้วย

“สิ่งที่อาจารย์ได้คือ การปลุกและปรับทัศนคติ จิตสำนึกให้แก่ชาวบ้าน ในวันงานนิทรรศการชาวบ้านไม่กล้าเข้ามาในงานของตัวเอง เรามีการแสดงรำฟ้อน มีเป็ดงาน แต่ชาวบ้านไม่กล้าเข้ามา เพราะเขาไม่คิดว่างานของเขามีคุณค่าขนาดนั้น แต่สิ่งที่เราได้ทำไปเป็นการกระตุ้นทำให้เขาได้เห็นค่า แท้จริงแล้วงานของเขามีคุณค่าอย่างมาก มีคนเห็นคุณค่างานของเขา และเขาสามารถดึงเอาเรื่องราวในอดีตกลับมาทำให้มีมูลค่าได้ นี่เป็นช่วงของการฟื้นฟูเอกลักษณ์กลับมา”

ต่อยอดภูมิปัญญา เป็นขั้นตอนต่อมาของโครงการ รศ.คนธารถณ์ฯ ยึดหลักการทำงาน ว่าชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความต้องการ และสามารถนำผลจากงานวิจัยไปใช้ได้จริง

“หลังจากนั้นเราได้คุยกับชาวบ้านต่อถึงเรื่อง ภูมิปัญญาที่ชาวบ้านสนใจอยากนำมาต่อยอด โดยเสนอทางเลือกให้ ก็พบว่า ชาวบ้านสนใจต่อยอดเทคนิคการเผาซ้ำเดิม สามารถเผาแล้วได้สีแดง หรือรมควันได้สีดำ แต่จากเทคนิคที่นำมาต่อยอด จะสามารถเผาได้ทั้งแดงและดำในใบเดียวกัน โดยสามารถสร้างลวดลายดำนบนแดง หรือแดงบนดำได้ด้วย จากนั้นก็ทำการอบรมเชิงปฏิบัติการกับชาวบ้าน เพื่อฝึกทำสร้างผลงานไว้ร่วมจัดแสดง จากนั้นก็มีเทคนิคต่อยอดอื่นๆ ตามมา ตามความสนใจของชาวบ้าน ภายใต้การเสนอแนะของเรา”

การทำงานในขั้นตอนที่ 2 นี้ ทำให้เกิดรูปแบบใหม่ที่สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับชุมชน โดยขั้นตอนที่ 3 นั้น รศ.คนธารถณ์ฯ เล่าว่าต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานพอสมควร อย่างที่พ่อหลวงวชิระกล่าวไปข้างต้นว่า โดยจากพื้นฐานของชาวบ้านมักจะทำในรูปแบบเดิมจนเกิดความชำนาญ แต่หากประยุกต์เป็นสิ่งใหม่ก็จะไม่สามารถออกแบบได้ จึงเลือกใช้รูปแบบของชิ้นงานที่ไม่ได้สร้างความแตกต่างมากจนเกินไปในช่วงแรก นั่นคือ พัฒนารูปแบบ

“เมื่อต่อยอดภูมิปัญญาแล้ว ขั้นตอนที่ยากที่สุดคือ **การพัฒนาารูปแบบ**โดยเลือกรูปแบบที่ไม่แตกต่างจากเดิมหรือไม่ยากเท่าไร โดยนำสิ่งที่มียอยู่แล้วมาทำเป็นบ้านนก น้ำพุขนาดเล็กที่วางบนโต๊ะทำงานในออฟฟิศ ซึ่งจริงๆ เขาทำอยู่แล้วแต่เราพยายามประยุกต์เกิดประโยชน์ใช้สอย สุดท้ายเราก็ได้ผลิตภัณฑ์ไปทดลองตลาดที่ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค”

การต่อยอดโครงการสู่ร้านนาสร้างสรรค์อย่างไร

เมื่อโครงการแรกนี้สำเร็จแล้ว สิ่งที่ รศ.คนธารถณ์ฯ ขยายผลต่อไปคือการบูรณาการโครงการนี้โดยเชื่อมต่อกับเครือข่ายหมู่บ้านตองกาย ในตำบลเดียวกันในการร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์จากความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดเป็นมูลค่าที่สูงขึ้น

“ปัจจุบันสิ่งที่กำลังทำอยู่เน้นการบูรณาการ ซึ่งหมู่บ้านบริเวณนี้ก็มีงานหัตถกรรมที่น่าสนใจคือ บ้านตองกาย ซึ่งเป็นหมู่บ้านโบราณที่อายุใกล้เคียงกันกับบ้านเหมืองกุง ซึ่งบ้านตองกายมีการทำไม้กลึง เหตุนี้เราจึงนำชิ้นงานไม้ของบ้านตองกายมาบูรณาการร่วมกับเครื่องปั้นดินเผาของบ้านเหมืองกุง พัฒนารูปแบบให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น ทำให้ได้คอลเลกชันใหม่จากตัวไม้กลึงที่มีเครื่องปั้นดินเผาผสมอยู่ด้วย”

งานชุดนี้ถูกนำไปแสดงและต่อยอดเป็นสินค้าระดับพรีเมียมออกสู่ตลาดได้ ซึ่งไม่เพียงเท่านั้น รศ.คนธารถณ์ฯ ยังคงเดินทางที่จะพัฒนาบ้านเหมืองกุงต่อไป โดยใช้แนวคิดจากยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์มาเป็นเส้นทางในการทำโครงการต่อไป

“อาจารย์เริ่มต้นโครงการนี้ประมาณ 7-8 ปี แล้วมาคิดต่อว่า การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านจะได้พบกับวิถีชีวิตชุมชนได้มาดูวิธีการปั้นโดยใช้จากปั้นมือ นักท่องเที่ยวได้เข้ามาที่ชอบแต่เมื่อมาแล้วก็ไม่ได้เกิดรายได้อะไรกับชาวบ้านมากนัก บางทีไม่ได้ซื้อของกลับไป ถ้าเป็นแบบนี้แล้วจะต้องทำอะไรให้มันเป็นชิ้นเป็นอันซึ่งประกอบกับสมาคมวัฒนธรรมหัตถศิลป์ล้านนาซึ่งพ่อหลวงวชิระก็เป็นอุปนายกอยู่ เราจึงเสนอโครงการที่จะปรับภูมิทัศน์วัฒนธรรมของบ้านเหมืองกุงให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยปรับเชิงกายภาพ ตั้งแต่ทางเข้าเมื่อเดินเข้ามา มีจุดถ่ายภาพที่ร่วมสมัย และควรมีที่สำหรับพักผ่อนนั่งทานอาหาร มีสโลว์โซนปั้นดิน มีร้านค้าของที่ระลึกจากดินเผาเหมืองกุง มีอาหารขายและปรับปรุงให้สภาพแวดล้อมเหมาะแก่การท่องเที่ยว มีศูนย์การเรียนรู้ นิทรรศการถาวร มี Hall of Fame สำหรับสละสลวยต่างๆ มีการสอนเวิร์กชอปให้นักท่องเที่ยวโดยให้เด็กๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านนี้มาร่วมสอนด้วย เพื่อให้เขาได้เห็นถึงควมมีคุณค่าของอาชีพและความภาคภูมิใจที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นพ่อรุ่นแม่”

พ่อหลวงวชิระได้เล่าต่อว่า “เราคิดไว้หลายอย่าง แต่บางพื้นที่ที่ไม่ใช่สาธารณะประโยชน์ยังติดปัญหาในการที่จะเริ่มต้นสร้าง เมื่อติดเรื่องตรงนี้จึงหยุดชะงักไป”

แต่เมื่อมียุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทำให้เกิดการจุดประกายและมีความหวังที่จะสานต่อเจตนารมณ์ในการพัฒนาให้บ้านเมืองทุ่งให้กลายเป็นชุมชนท่องเที่ยวต่อไปได้

“เมื่อ มข. มียุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุก คณบดีฯ ก็บอกว่าอยากให้นักวิจัยมุ่งเป้าไปที่ล้านนาสร้างสรรค์ จึงคัดถอนโครงการเฉพาะบางส่วน โดยอาจจะพัฒนาในส่วนที่พอจะทำได้ เช่น ทางเข้าผนังของหมู่บ้านที่อาจจะเป็นพวงงานอาร์ตของหมู่บ้านที่ทำจากเครื่องปั้นดินเผา อย่างน้อยให้มีจุดที่คนสามารถถ่ายรูปได้ เราจะทำแบบนี้ไปก่อน ร่วมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ลดขนาดลงให้เป็นสินค้าของที่ระลึก สามารถซื้อเป็นของขวัญได้ และมีโครงการที่จะดึงคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น การฝึกทำสินค้าเครื่องประดับจากดินเผา มีการอบรมช่างรุ่นใหม่ที่เขาจะสนใจแล้วกลับมาทำสิ่งเหล่านี้ด้วยกัน”

จุดมุ่งหมายสูงสุดของโครงการ

สิ่งที่ รศ.คนธารถณ์ฯ อยากเห็นคือ “อยากให้เมืองทุ่งเป็นจุด Check Point ของเชียงใหม่ เราต้องมีโครงการนำร่องก่อนเพื่อให้ชาวบ้านเห็นภาพการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ว่ามันดีอย่างไร ในอนาคตถ้าเราทำจริงจังเราต้องไปขอพื้นที่หน้าบ้านเขา เราจะได้ให้ความร่วมมือและยอมให้พื้นที่บางส่วนในการปรับภูมิทัศน์

“เราตั้งเป้าสูงสุดว่า ถ้าพูดถึงเครื่องปั้นดินเผาในที่สุดจะต้องนึกถึงหมู่บ้านเมืองทุ่ง เมื่อก่อนนักท่องเที่ยวที่มาเชียงใหม่อาจจะแวะมาเที่ยวบ้านเมืองทุ่งบ้าง แต่สิ่งที่เราคาดหวังคือ ต่อไปนักท่องเที่ยวที่มาเชียงใหม่เพราะต้องการมาบ้านเมืองทุ่ง ส่วนในระดับนานาชาติในอนาคตคนที่ชอบเครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำจะต้องมาที่ประเทศไทยเพื่อมาบ้านเมืองทุ่ง”

ฝากถึงนักวิจัยรุ่นใหม่

การทำงานที่ผ่านมา นั้น รศ. คนธารถณ์ฯ ใช้หลักคิดอย่างไร จึงจะสามารถประสบความสำเร็จได้

“เริ่มต้นด้วยการทำสิ่งที่เรารักและชอบ เราเหนื่อยแค่ไหนเราจะได้ไม่ทิ้งระหว่างทาง และเราก็จะได้ทำอย่างมีความสุข อีกสิ่งหนึ่งคือ งานวิจัยก็ไม่ควรฟันธงว่ามันจะต้องได้ผลออกมาอย่างที่คิดเสมอไป โดยเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวกับชุมชนต้องลงไปหาข้อมูลจริง ต้องดูพื้นที่และรู้ว่าชุมชนอยากได้อะไร แล้วจะมาพบกันตรงไหน ต้องมีความยืดหยุ่น อย่าแข็งมากเกินไป

เรื่องของการบริหารเวลาเช่นกัน เราอาจจะต้องแบ่งออกเป็นประเภทย่อย ๆ สำหรับตัวเองทำโครงการแรกระบุวัตถุประสงค์ไว้ใหญ่เกินไป และไม่สามารถทำเสร็จได้ใน 1 ปี เพราะการทำงานกับชุมชนต้องใช้เวลา จึงคิดว่าเราควรจะต้องทยอยออกเป็นหลายระยะ เราอาจจะวางเป้าหมายโครงการไว้ใหญ่หน่อย แต่ทยอยทำเป็นระยะไป

และที่สำคัญ ต้องยอมที่จะลงพื้นที่จริงและรักษาเครือข่ายเอาไว้ มีงานอะไรก็ต้องมาช่วยกัน ไม่ใช่ว่าดึงพ่อหลวงเข้ามาช่วยโครงการอย่างเดียวแล้วเวลาพ่อหลวงมีงานอะไรแล้วเราไม่อยู่ เราก็จะไม่ได้อะไรกลับมาเราต้องช่วยกันจนเป็นเครือข่ายจริง ๆ ถึงจะทำงานราบรื่น”

รศ.คนธารถณ์ฯ ได้ทิ้งท้ายไว้ให้เราตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะล้านนาที่กำลังจะจืดจางไปว่า “จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีหัตถกรรมที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ มีภูมิปัญญาล้านนาที่ชัดเจน แต่ด้วยความที่ทุกอย่างกำลังจะหมดไปแล้วไม่มีคนสืบทอด เราก็รู้สึกเสียดาย ดังนั้น จึงคิดที่จะเริ่มทำโครงการในลักษณะนี้ และเมื่อไปคุยกับหมู่บ้านอื่นเขาก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน คือขาดการสืบทอด ในที่สุด ‘สลา’ ที่มีฝีมือจริงๆ ของหมู่บ้าน ก็จะเหลือน้อยลงไปเรื่อยๆ แต่จะอย่างไรให้ภูมิปัญญาเหล่านี้กลับมาอีกครั้งหนึ่ง จึงรู้สึกเป็นโอกาสอันดีที่ มข. ในเรื่องการใช้นาสร้างสรรคเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุก เพราะเราเป็นมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น เรามีอุปกรณ์และเครื่องมือ มีองค์ความรู้ที่พร้อม ถ้าเราต่บก่อกันออกมาในพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดและภาคเหนือยังมีพื้นที่อีกมากมาย และถ้าเราบูรณาการกับส่วนงานต่างๆ ก็จะมีพลังในการทำให้สำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น”

ศิลปะชุมชน ณ วัดศรีนวลรัฐ (วัดทุ่งเสี้ยว) ล้านนาสร้างสรรค์ที่เกิดจากการช่วยกันจนสำเร็จ

งานวิจัยที่มีรูปแบบของการนำวิชาการสู่ชุมชน นับเป็นงานวิจัยรูปแบบหนึ่งที่มีคุณค่าต่อการนำไปใช้ประโยชน์และมีส่วนช่วยในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และนับเป็นความตั้งใจหนึ่งของคณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ปรารถนาจะให้งานศิลปะเกิดความสร้างสรรค์ที่ไม่เพียงแต่สร้างความงดงาม ความพึงพอใจแก่ผู้ได้รับชมเท่านั้น แต่ส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้ พัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนนั้นๆ อีกด้วย รองศาสตราจารย์อัครวิทย์ หวานจริง ได้ให้สัมภาษณ์กับ Re-Form ถึงโครงการตัวอย่างที่ได้ทำสำเร็จแล้ว และมีผลต่อการนำไปต่อยอดในงานด้านอื่นของยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ นั่นคือ โครงการศิลปะชุมชน วัดศรีนวลรัฐ (ทุ่งเสี้ยว) อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่

การทำงานสร้างสรรค์กับชุมชน มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง

“คณะจิตรศิลป์มุ่งทิศทางการทำงานของคณาจารย์ให้เน้นการลงชุมชนมากยิ่งขึ้น เพราะวิสัยทัศน์และค่านิยมของคณะฯ เอง เน้นที่จะนำงานสร้างสรรค์ให้ลงสู่ชุมชนตามวิถีของล้านนา ส่วนหนึ่งของงานที่เพิ่งทำเสร็จไป แม้จะไม่ใช่ว่าเป็นชิ้นงานแต่เป็นเหมือนการนำร่องศิลปะที่สามารถนำสู่ชุมชนได้ในทุกรูปแบบ ซึ่งงานนี้เราทำร่วมกับสถาบันพระปกเกล้าภายใต้โครงการไทยเข้มแข็ง โดยร่วมกับมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับศิลปะในภูมิภาค ซึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ได้รับการคัดเลือกให้เป็นมหาวิทยาลัยนาร่องในการนำงานศิลปะลงสู่ชุมชน”

เหตุนี้ รศ.อัครวิทย์ฯ จึงได้มีส่วนและเป็นหัวแรงหลักในการทำโครงการนี้ ท่านได้เล่าถึงการทำงานที่ต้องรวบรวมทีมงาน การคิดหาโจทย์บนพื้นฐานความต้องการของชุมชน การนำศิลปะเข้าไปส่งเสริมให้เกิดความสร้างสรรค์ในการนำเสนอ และการประสานกับชุมชน ว่าในแต่ละขั้นตอนนั้นทำอย่างไรบ้าง

รองศาสตราจารย์อัครวิทย์ หวานจริง
คณบดีคณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

“เราเริ่มต้นจากการลงไปพูดคุยกับชุมชนก่อน โดยสถาบันพระปกเกล้ากับเทศบาลนครเชียงใหม่ จัดให้ศิลปินได้มีโอกาสพูดคุยกับชุมชนในแต่ละพื้นที่ซึ่งเริ่มต้นจากจังหวัดเชียงใหม่ก่อน ซึ่งเราเลือกจากชุมชนที่มีความพร้อม โดยเป้าหมายของการทำงานสร้างสรรค์นี้ เราต้องการจะมีส่วนช่วยเพิ่มในเรื่องของเศรษฐกิจ ซึ่งตรงนี้จะทำให้เกิดความยั่งยืนว่างานศิลปะจะมีคุณค่าและจะช่วยเหลือชุมชนได้อย่างไรบ้าง จึงได้พื้นที่ที่น่าร่องพื้นที่แรกนั้นคืออำเภอสันป่าตอง เมื่อเริ่มต้นในอำเภอสันป่าตอง เราเริ่มต้นจากวัดศรีนครินทร์ ซึ่งพื้นที่ในชุมชนของวัดศรีนครินทร์มีการรวมตัวกันเข้มแข็งในเชิงวัฒนธรรมชุมชน”

เมื่อ รศ.อัครวิทย์ฯ ได้สำรวจพื้นที่จึงพบว่า แท้จริงพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ๆ มีความสำคัญมากและนับเป็นพื้นที่ของเส้นทางการท่องเที่ยวหลักจากในตัวเมืองไปยังดอยอินทนนท์ ซึ่งในพื้นที่นี้มีทั้งงานศิลปะ วัฒนธรรม โบราณสถานที่มีคุณค่าอย่างมาก หากไม่ใช่คนพื้นที่ก็จะไม่ทราบเลยว่าพื้นที่นี้มีเรื่องราวและวัฒนธรรมที่ดีอยู่หลายจุด จึงเป็นเหตุให้ทั้งศิลปินและคณาจารย์สนใจพื้นที่รอบบริเวณวัดศรีนครินทร์อย่างมาก

“เราเริ่มต้นจากการพูดคุยกับชาวบ้าน จากนั้นบันทึกข้อมูล ต่อมาก็เริ่มลงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวและพบว่าในพื้นที่มีงานแกะไม้ที่เป็นเอกลักษณ์และสำคัญอย่างมาก เป็นแหล่งแกะไม้ที่ส่งออกต่างประเทศ ชื่อว่า ‘บ้านก๊วแล่น้อย’ ที่ผ่านมามีบ้านก๊วแล่น้อยเคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่มีการทำหัตถกรรมชุมชน แต่ปัจจุบันคนเริ่มไม่มาเที่ยว อาจจะเพราะมีของหัตถกรรมไปขายในจุดศูนย์รวมต่างๆ ซึ่งทำให้คนไม่ลงมาในพื้นที่ชุมชน ทำให้ลูกหลานหรือคนที่ไม่มีมือก็เปลี่ยนอาชีพการทำงานไป สิ่งเหล่านี้เรามองไม่เห็นแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องหันกลับมาสนใจ วัฒนธรรมอาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ในไม่นานนี้เพราะค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนไป

เราจึงมองว่าการลงไปเที่ยวและยังคงได้เห็นวิถีชีวิตภูมิปัญญาที่ยังคงอยู่ ครอบครัวมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นและลูกหลานได้รับมรดกมาเป็นช่วง แต่เพราะมีการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นที่น่าเสียดาย เพราะสักวันหนึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ก็จะหายไป การสืบทอดทางภูมิปัญญาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนไม่ใช่จะสอนกันง่ายๆ เรื่องบางอย่างมันจำเป็นต้องเห็นและซึมซับ บางครั้งใช้เวลาเป็น 10 ปีกว่าจะเรียนรู้ได้ เรียกว่า ‘สล่า’ คือช่างโดยแท้จริง”

นอกจากนั้น บริเวณรอบข้างยังพบแหล่งที่น่าจะเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจได้อีกมาก อาทิ โบราณสถานเวียงท่ากาน วัดตันกอก วัดพระเจ้าตนหลวง หรือแม้กระทั่งคุ้มเจ้าแก้ววรรัฐ และวัดศรีนครินทร์นับเป็นวัดแห่งประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งที่รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จมา ณ ที่นั้นมีการถ่ายภาพประวัติศาสตร์เก็บไว้เป็นขบวนพื่อน นำโดยช่างมารับเสด็จ นอกจากโบราณสถานต่างๆ แล้ว ยังมีกลุ่ม ‘บ้านไทเงินไหล่อ’ เป็นบ้านโบราณอยู่ในพื้นที่บริเวณบ้านโบราณไทยเงินมีความสวยงามและมีลักษณะพิเศษในรูปแบบเอกลักษณ์ของเรือนไม้โบราณ ซึ่งคนในชุมชนได้พยายามช่วยกันอนุรักษ์ไว้ และยังคงอาศัยอยู่ในปัจจุบัน อีกจุดที่น่าสนใจคือ ‘พิพิธภัณฑ์ตุ๊กตา’ ที่เก็บตุ๊กตาโบราณจนถึงสมัยใหม่ไว้มากมาย ในบริเวณเดียวกันมี ‘กาดจ๊ว’ ที่มีกลิ่นอายของวิถีดั้งเดิมอยู่เพราะว่ายังคงมีการขายวัวควายในช่วงเช้า เป็นรูปแบบที่ยังคงทำกันถึงปัจจุบัน เป็นแหล่งขายของเก่าที่หายาก

“ที่ตรงนี้มีเรื่องราวที่บอกเล่ามากมายและไม่มีใครเห็น ไม่มีใครทราบ และนี่คือเป็นเหมือนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จะสามารถสร้างเป็นกระแสใหม่ปลุกใจให้กับวัยรุ่นให้ได้ไปเที่ยวตามรอยวัฒนธรรม หากเรามีส่วนร่วมเข้าไปทำให้สิ่งเหล่านี้เป็นที่รู้จัก น่าสนใจ และชุมชนมีความร่วมใจที่จะอนุรักษ์สิ่งต่างๆ เหล่านี้ไว้ก็จะทำให้เกิดชุมชนไทยเข้มแข็งได้ ซึ่งชุมชนนี้มีความพร้อมและทุกคนให้ความร่วมมือ ท่านเจ้าอาวาสวัดศรีนครินทร์เป็นพระนักพัฒนาท่านก็ได้เริ่มต้นพัฒนาแล้ว และมีความคิดว่าถ้ามีภาพหรือมีแผนที่ที่เป็นประวัติศาสตร์เกิดขึ้นที่นี่ แล้วคนได้เข้ามาเที่ยวและถ่ายภาพก็ต้องมีอะไรที่ได้รับกลับไป ดังนั้นถ้าชุมชนจะยั่งยืนเขาก็มองที่รายได้และเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนจึงพร้อมใจกันที่จะช่วยกันพัฒนาหันมาใส่ชุดพื้นเมืองกัน เอาของพื้นเมือง เอาอาหารหรือสิ่งต่างๆ ที่เป็นภูมิปัญญาของพวกไทเงินไหล่อ เอามาขายและช่วยกันรณรงค์ไม่ใช้พลาสติก ใช้กระทงใบตอง ทำให้เห็นว่าสมัยก่อนภูมิปัญญาที่เราใช้ชีวิตเรามีกันอยู่แบบนี้ ทุกอย่างเป็นความสวยงามหมดเลย เขาก็รวมตัวกันทำกาดก้อมด้านหลังของวัด

นี่คือสิ่งที่สร้างแรงสั่นสะเทือนออกไปจากงานศิลปะชุมชนในพื้นที่ ดังนั้น สิ่งที่เราทำก็น่าจะมีส่วนช่วยทำให้พื้นที่อย่างน้อยก็อำเภอสันป่าตองได้มีเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีขึ้น ซึ่งส่วนนี้น่าจะเป็นการใช้ศิลปะเพื่อการสร้างสรรค์ชุมชนล้านนาได้อย่างแท้จริง”

ทั้งหมดนี้นำไปสู่ความคิดที่จะสร้างแผนที่การท่องเที่ยวที่บอกเล่าถึงจุดสำคัญต่างๆ ในบริเวณพื้นที่สันป่าตอง โดยเลือกใช้ผนังวัดศรีนารัฐเป็นจุดในการสร้างแผนที่ขนาดใหญ่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบข้อมูล ทำให้สามารถสร้างการท่องเที่ยวต่อไปได้ในอนาคต ชุมชนจะมีรายได้เข้ามาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

“วัดศรีนารัฐเดิมชื่อว่า ‘ทุ่งเสียว’ มันคือวิถีชีวิตที่มารวมตัวกันจึงทำให้เกิดความเข้มแข็ง ถ้าความเข้มแข็งในชุมชนลดน้อยลง ศิลปะวัฒนธรรมที่มีอยู่ก็จะจืดจางลงไปด้วย ถ้าจะให้ล้านนาสร้างสรรค์อยู่ได้ ต้องมีการพัฒนาไปตามมุมมองความคิดของคนรุ่นใหม่ด้วย คนสมัยก่อนเขียนภาพในวิหารจะเป็นเรื่องราวของประวัติศาสตร์หรือพุทธประวัติมากกว่า แต่ปัจจุบันเห็นว่าเราไม่จำเป็นต้องเขียนภาพเพียงในวิหารอย่างเดียว เพื่อที่จะทำให้คนได้เห็นมากขึ้น เราสามารถนำภาพมาเขียนภายนอกเพื่อสื่อในการให้ความรู้และบอกเล่าเรื่องราว เป็นเหมือนกันบันทึกประวัติศาสตร์ในยุคนี้เอาไว้บนผนัง เพราะฉะนั้นงานศิลปะชุมชนตัวนี้เป็นการดึงเอาภาพเขียนภาพวาดโดยใช้จินตนาการความคิด มุมมองและความรู้ของช่างที่ได้ศึกษาเรียนรู้ทางด้านศิลปะผสมผสานกับสิ่งที่เราเห็นและได้รับฟังจากชุมชนมาผสมผสานกัน และนำมาสเก็ตช์ร่างภาพ เราใช้เวลาในการ การสเก็ตช์ภาพหลายเดือนมาก ใช้คนอาจารย์และนักศึกษาเกือบ 20 คน เราจะทำงานร่วมกันไม่ใช่คนใดคนหนึ่ง แต่นำมาจากทุกคนเอามารวมกัน นักศึกษาก็เป็นตัวแทนของเยาวชนรุ่นใหม่ คนอาจารย์ก็มีทั้งรุ่นเก๋ารุ่นใหม่มาช่วยกันคิด วางแผนการทำงาน ลงสำรวจพื้นที่ต่างๆ ตรวจสอบภาพร่าง จากนั้นนำไปให้ชุมชนตรวจสอบความถูกต้อง โดยมีศิลปินในพื้นที่ คุณรุ่งโรจน์ ซึ่งเคยเป็นอดีตพ่อหลวงได้เข้ามาช่วยในการประสานงาน ให้ข้อมูล พาสำรวจพื้นที่ และตรวจสอบภาพสถานที่ในแผนที่ที่ออกแบบ ภาพตรงนี้ก็ว่าได้ขึ้นมาบนผนังนั้นผ่านการกลั่นกรองเป็นอย่างดี เมื่อให้ชุมชนดูแล้วชุมชนเกิดความพึงพอใจ แต่กระบวนการยังไม่เสร็จสิ้น เราได้ให้ศิลปิน และศิลปินแห่งชาติ หลายท่านมาวิจารณ์ภาพร่างก่อน แล้วจึงขยายงาน โดยมี ศาสตราจารย์เกียรติคุณปรีชา เกาทอง ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ ดร.ธนภณ วัฒนกุล ที่ปรึกษาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จากนั้นจึงสามารถจะขึ้นได้เป็นภาพได้

เราเริ่มโครงการมาตั้งแต่ปลายปี 2561 เขียนภาพจนกระทั่งสิ้นสุดและเพิ่งทำพิธีเปิดไปเมื่อปลายเดือนกันยายน 2562 ภายในงานเราเห็นชาวบ้านมีความสุขกับการแต่งกายพื้นเมือง อู๋ย (ผู้สูงอายุ) เหล่านั้นได้ยังไขว่ฝีมือนในการพับกระทงขายราคาไม่แพงแต่มีความสุขขนมที่เราไม่รู้ว่ามันก็ได้ถูกนำมาทำอีกครั้ง มีของพื้นถิ่นเอามาขาย เราก็ได้ชิมและได้สัมผัส นอกจากอาหารอร่อยและสวยงามแล้ว เรายังได้สัมผัสในเรื่องของความเป็นล้านนาด้วย วิถีรุ่นสมัยใหม่ก็จะแต่งชุดพื้นเมือง สิ่งนี้คือ Creative Lanna จริงๆ”

การทำงานร่วมกันจนกระทั่งเกิดเป็นความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย ส่งผลให้เกิดชิ้นงานที่สำเร็จและทรงคุณค่า รศ.อศวิณีฯ ได้ให้ทัศนะของการทำศิลปะเชิงสร้างสรรค์จากตัวอย่างของโครงการดังกล่าวนี้ว่า “หน้าที่ที่เราจะต้องทำล้านนาสร้างสรรค์ของคณะวิจิตรศิลป์คือ การนำองค์ความรู้สู่ชุมชน ความรู้ด้านล้านนา ไม่ใช่เพียงแค่การอนุรักษ์ล้านนาโบราณ แต่เป็นงานล้านนาที่สร้างสรรค์ให้สังคมและสภาพแวดล้อมในปัจจุบันด้วย”

หลักคิดในการทำงานให้สำเร็จ

เราได้เห็นถึงความตั้งใจจริงของร.ศ.อศวิณีย์ฯ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านการทำงานครั้งนี้ ท้ายสุดจึงได้ถามถึงหลักคิดในการทำงานให้สำเร็จของ ร.ศ.อศวิณีย์ฯ ว่ามีหลักคิดอย่างไรบ้าง

รู้ว่าตัวเองถนัดอะไร

“เราต้องเข้าใจตัวเองก่อนว่าเราจะทำอะไร เป็นการตั้งวัตถุประสงค์ให้กับตัวเราเอง เพราะการขอทุนวิจัยไม่ใช่คนอื่นเขียน ดังนั้น เราจะต้องรู้ว่าเราจะทำอะไร เข้าใจอะไร ถนัดด้านไหน ถ้าเราไม่เข้าใจแล้วไปเขียนไปทำ ก็จะต้องไปพึ่งพาคนอื่นอีก งานวิจัยนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จเลย ก่อนอื่นต้องพิจารณาก่อนว่าเรามีความรู้ ความถนัดด้านไหน อะไรคือประเด็นปัญหาที่สนใจ แล้วกำหนดวางแผนให้ชัดเจน ในระยะเวลาที่กำหนด ทำให้เห็นผลในระยะสั้นก่อน แล้วเมื่อสำเร็จ มันจะเกิดการต่อยอดต่อเนื่องไปเอง”

มีความกล้าและมั่นใจ

“หลักอย่างหนึ่งที่ตัวเองใช้ตลอดก็คือ ต้องมีความเข้าใจและมั่นใจในตัวเอง ความกล้าทำให้เราไม่กลัว และความกลัวทำให้เราไม่กล้า อันนี้ฝากไว้สำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่ ต้องกล้าคิดกล้าทำ อย่างกลัวไปก่อนที่จะลงมือทำ ถ้าเราเริ่มทำแล้วอาจมีปัญหาและอุปสรรคบ้าง ซึ่งนั่นคือ โอกาสที่จะทำให้เราได้พัฒนาตนเอง ทำให้เรารู้จักการเรียนรู้ การคิดแก้ไข นี่คือหัวใจหลัก เมื่อเราไปถึงจุดนี้แล้ว งานทุกอย่างจะประสบผลสำเร็จ ถ้ามองในมุมศิลปะ อาจจะกล่าวได้ว่า ภาพทุกภาพล้วนเกิดจากจุด จุดเล็กๆ เมื่อรวมกัน จะเกิดเป็นภาพ เป็นรูปทรง เป็นความหมาย ที่จะสื่อเรื่องราวบอกเล่าสิ่งต่างๆ แล้วกลายเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ได้ ฉะนั้นอย่าลืมนึกถึงสิ่งที่ละเอียดอ่อน การทำงานไม่จำเป็นต้องไปมองในสิ่งที่ยิ่งใหญ่ลงการ เราสามารถมองจากจุดเล็กๆ ได้ แล้วดูสิ่งที่เรามี ความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ เริ่มจากจุดนั้น เมื่อทำได้ก็เกิดสิ่งที่มีคุณค่าอย่างที่ตั้งใจ และอาจเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้ด้วย”

เรียนรู้เสมอและทำงานเป็นทีม

“เราต้องเรียนรู้ ความรู้ไม่มีสิ้นสุด อย่าจำกัดตัวเองว่าเรามีความรู้เต็มที่สมบูรณ์แบบแล้ว ไม่มีใครในโลกนี้มีความรู้สมบูรณ์ทุกอย่าง เราต้องพัฒนาตนเอง พยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ และทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือกัน ซึ่งจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยเติมเต็มให้เกิดความสมบูรณ์ การทำงานร่วมกันเป็นทีม และร่วมกับชุมชนนี้ ทำให้ได้เรียนรู้สิ่งรอบข้าง เราได้ละลายตัวตนเอง และเป็นส่วนหนึ่งร่วมกัน งานศิลปะของเราก็จึงกลายเป็น ศิลปะชุมชน เพราะไม่ได้ทำเพื่อตัวเอง แต่มองว่าผู้อื่นต้องการอะไร เมื่องานในสิ่งที่ทุกคนต้องการ คุณค่าที่เกิดขึ้นก็ไม่ใช่เพียงแค่สำหรับคนเดียว แต่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วย นี่คือการที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงของผลงาน”

แอ่วล้านนาอย่างสร้างสรรค์ Lanna Longstay & Heritage Tourism

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ เมืองเชียงใหม่และภูมิภาคของภาคเหนือที่ถูกขนานนามว่า “เมืองล้านนา” นั้น เป็นภูมิภาคที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วประเทศและทั่วโลก ด้วยเสน่ห์แห่งขุนเขา ธรรมชาติ กอปรกับประเพณี วัฒนธรรมอันงดงามของล้านนา ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาแวะเวียนได้อย่างไม่ขาดสาย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นล้านนา อันเป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงมีส่วนร่วมในการสานต่ออนุรักษ์ความเป็นล้านนาผ่านโครงการวิจัยจำนวนมาก โดยหนึ่งในนักวิจัยที่คลุกคลีกับเรื่องของล้านนาเป็นอย่างดี อีกทั้งมีประสบการณ์ใกล้ชิดกับชุมชนนั้นคือ ดร.กวรรณ สักขร ซึ่ง ณ ปัจจุบันนี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ (Creative Lanna) ในด้านการท่องเที่ยว ดร.กวรรณฯ ได้เล่าถึงที่มาที่ไปของการทำงานว่า

การท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมกับยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง

“สถาบันวิจัยสังคมทำเรื่องล้านนามานานแล้ว แต่เป็นในลักษณะเชิงเก็บข้อมูลพื้นฐาน ในด้านประวัติศาสตร์ การทำงานจะออกมาในรูปแบบคลังข้อมูลเสียมากกว่า ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้ความสำคัญในเรื่องล้านนา จึงเกิดเป็น Creative Lanna ดังนั้นจึงคิดหาไอเดียเพื่อจะตอบโจทย์ว่า จะทำอย่างไรให้การท่องเที่ยวเชื่อมโยงให้เข้ากับประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นตัวตนของเรา ซึ่งก็คือความเป็นล้านนา หากจะทำได้ก็ออกมาในเชิงสร้างสรรค์ เราจะทำด้านใดได้บ้าง ซึ่งหลายปีก่อนได้มีโอกาสเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการทำยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และส่วนตัวทำงานด้านนี้อยู่แล้วจึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในครั้งนี้”

เนื่องด้วย ดร.กวรรณฯ มีงานวิจัยเชิงท่องเที่ยวและทำงานด้านนี้ จึงมีทั้งข้อมูลและโครงการวิจัยที่มีความพร้อมในการต่อยอดและนำมาพัฒนาปรับใช้ให้เข้ากับยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ได้ ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานออกมาเกิดประโยชน์และไม่ต้องเริ่มต้นจากการเก็บข้อมูลใหม่ และสามารถนำไปใช้กับชุมชนได้รวดเร็วขึ้น

“ตามความเข้าใจในเรื่องงานวิจัยโดยปกติ คือการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้ไว้ในรายงานมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์จริง ดังนั้น สถาบันวิจัยสังคมจึงพยายามที่จะนำงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้กับสังคมได้ ทั้งเรื่องของความอยู่ดีมีสุข สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ โดยพยายามเชื่อมโยงกับชุมชน อย่างเช่นโครงการ ‘หน้าต่างการท่องเที่ยวสู่ล้านนา’ ซึ่งได้รับงบประมาณจากจังหวัดเป็นโครงการเชิงบูรณาการ ที่มุ่งทำวิจัยและบริการวิชาการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวล้านนาลองสเตย์ (Lanna Longstay) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพล้านนา (Lanna Wellness) Lanna Traveltech Startup ซึ่งโครงการนี้เสร็จสิ้นแล้ว และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และกำลังจะต่อยอดไปในโครงการอื่นๆ ใน Creative Lanna”

แนวคิดการปรับโครงการที่มีอยู่ให้เกิดความสร้างสรรค์ เป็นอย่างไร

แนวคิดการนำข้อมูลงานวิจัยที่มีอยู่นั้นมาพัฒนาให้เกิดความสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ ดร.กวรรรณา ได้ทำให้เกิดเป็นรูปธรรมมาแล้วหลายส่วน ซึ่งได้แบ่งปันไอเดียที่น่าสนใจและสามารถนำไปต่อยอดได้จริงหลายเรื่อง อาทิ

ล้านนาหลงสแตย์

“มีนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาท่องเที่ยวในเชียงใหม่และมีความประสงค์จะพำนักในระยะยาว เราจะทำอย่างไรที่จะให้ผู้เข้ามาพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่และในภาคเหนือ อยู่แล้วมีความสุข จึงเลือกนำเสนอวิถีชีวิตชุมชนเข้าไปส่งเสริมในการพักแบบระยะยาวเพื่อให้คนได้ซึมซับวิถีชีวิตของชุมชนควบคู่กับความรู้ และการพักผ่อน มีความประทับใจกลับไป”

ประเพณีล้านนา

“ในส่วนของประเพณีล้านนาซึ่งมีมากมาย โจทย์ก็คือเราจะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามารู้จักประเพณีที่ตรงตามเหล่านี้ เราจึงส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีล้านนาเข้ามา โดยแบ่งตามฤดูกาลว่า ในแต่ละประเพณีจัดขึ้นในช่วงฤดูใด และมีเรื่องราวอย่างไร ทำเป็นเรื่องเล่า Story Telling ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก ถ้านักท่องเที่ยวไปเที่ยวแล้วเข้าใจเรื่องราวหรือวิถีชีวิตของบ้านเมืองและชุมชนเหล่านั้น ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความสุขมากขึ้น เหมือนไปเที่ยวญี่ปุ่นเราก็ได้พบเรื่องราววิถีชีวิตของคนในจังหวัดนั้นๆ ของญี่ปุ่นด้วย ทำให้เกิดความรู้สึกอึ้งใจในการท่องเที่ยว นี่เป็นสิ่งที่เราทำ คือจะทำอย่างไรให้เรื่องราวของล้านนาสามารถดึงออกมาให้เกิดเป็นเรื่องราวที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ เป็นการนำเอาองค์ความรู้เดิมมาสร้างเป็นสื่อใหม่เพื่อให้คนรับรู้ในเชิงสร้างสรรค์ได้มากขึ้น”

ดร.กวรรรณา ได้เชื่อมโยงเรื่องการทำ Story Telling เข้ากับโครงการที่ผ่านมาชื่อว่า ‘ล้านนา..เล่าว่า’ ซึ่งเป็นการสื่อเรื่องราวในเชิงวิถีชีวิตโดยจัดทำเป็นสื่อต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวที่เล่าเรื่องราว 7 จังหวัดล้านนาว่ามีวิถีชีวิตและประเพณีอะไรบ้าง

“เราดึงเอาเรื่องราวเหล่านี้มาจัดทำเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว นอกจากลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลกับชุมชน เมื่อได้องค์ความรู้ออกมาแล้ว จะมอบข้อมูลเหล่านั้นเพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชนด้วย โดยการทำออกมาเป็นสื่อ เช่น แผ่นพับ วารสาร Clip VDO ใน 3 ภาษา เป็นเรื่องเล่าที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้ชุมชนและผู้สื่อความหมายในเชิงการท่องเที่ยวต่อไปได้ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนนั้นๆ ทางชุมชนก็สามารถใช้สื่อเหล่านี้ในการเล่าหรืออธิบายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้มากขึ้น”

มีตัวอย่างที่น่าสนใจอย่างเช่นชุมชนกะเหรี่ยงคอยาว หมู่บ้านห้วยปูแกง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดร.กวรรรณา ได้เข้าไปทำงานร่วมกับชุมชนและมีส่วนช่วยกันในการสร้างโอกาสการท่องเที่ยวจากแบบเดิมๆ ให้สร้างสรรค์และดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

“เมื่อก่อนใครๆ ก็ไปเที่ยวชุมชนกะเหรี่ยงคอยาว แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีใครไป เนื่องจากมีคนพูดถึงประเด็นการไปท่องเที่ยวเพื่อไปดูกะเหรี่ยงคอยาว และมองว่าเป็นเหมือนกับสวนสัตว์มนุษย์ (Human Zoo) ทำให้การท่องเที่ยวที่นั่นหยุดชะงักลง ที่สำคัญรายได้หลักของชุมชนก็มาจากการท่องเที่ยว สิ่งที่เราสถาบันวิจัยสังคมเข้าไปช่วยก็คือ เราจะทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวกลายเป็นการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ อย่างเช่น เขามีงานหัตถกรรม การทำตุ๊กตาไม้ ทอผ้า ก็ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัส ศึกษาไปลงมือทำกับชุมชนได้ ไม่ใช่เพียงแค่ไปดูกะเหรี่ยงคอยาวอย่างที่เกิดประเด็นขึ้น”

ล้านนากับธุรกิจ Startup

การต่อยอดให้เกิดการสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวรุ่นใหม่ นับเป็นการพัฒนาให้เกิดความสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน ซึ่งทางสถาบันวิจัยสังคมได้เปิดอบรมธุรกิจ Traveltech Startup และส่งเสริมให้เกิดการบริการใหม่ๆ สำหรับการท่องเที่ยว การนำสินค้าจากชุมชนที่อยู่มาขายในช่องทางออนไลน์ และรวบรวมความรู้ลงในแอปพลิเคชัน

“เราสนับสนุนนักธุรกิจรุ่นใหม่ในชุมชนให้ใช้ทั้งเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์เข้ามาประกอบในการทำธุรกิจ ณ เวลานั้นมีคนเข้าร่วมอบรมกว่า 300 คน ซึ่งเราคัดเลือก เพื่อที่จะสนับสนุนในการทำธุรกิจ Traveltech Startup 50 ราย ซึ่งก็มีหลายธุรกิจที่ประสบความสำเร็จและปัจจุบันยังทำอยู่ โดยใช้วิธีการ เช่น นำสินค้าหัตถกรรมในพื้นที่บ้านชุมชนไปขายในระบบออนไลน์ทำให้คนได้รู้จักมากขึ้น หรือการสาธิตการทำอาหารล้านนาผ่านแอปพลิเคชัน ในระบบการจ่ายเงินแบบ E-payment ในธุรกิจท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น”

จุดมุ่งหมายในการทำโครงการทั้งหมดคืออะไร

สิ่งที่ ดร.กวรรรณฯ ตั้งใจคือ การเพิ่มรายได้ และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับชุมชน การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความน่าสนใจใหม่ๆ และยังคงรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของล้านนาไว้

“เราไม่อยากให้นักท่องเที่ยวมาแล้วรู้สึกเบื่ออีกกิจกรรมเดิมๆ การท่องเที่ยวแบบเดิม อยากจะพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวที่เคยเป็นจุดสนใจนั้นให้มีกิจกรรมใหม่ๆ มากขึ้น เมื่อนักท่องเที่ยวมา ต้องได้สัมผัสความเป็นล้านนาที่แท้จริง เพราะถ้าเป็นแบบเดิมนักท่องเที่ยวรู้สึกว่ามันต้องไปไหนก็ได้ไปหาข้อมูลหรือดูที่ไหนก็ได้ แต่ที่แน่ๆ คือยังคงรักษาความเป็นล้านนาไว้ โดยทั้งหมดนี้ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์เข้ามาจัดการการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เพื่อทำให้เกิดรายได้เข้ามาในชุมชน

นอกจากนั้น ตัวชีวิตของมหาวิทยาลัย คือ สามารถนำโครงการทั้งหมดไปต่อยอดได้จริง เราทำกับชุมชนเพื่อที่ชุมชนจะสามารถนำเรื่องที่ทำเสร็จแล้วไปใช้ให้เกิดประโยชน์และมีรายได้เข้ามาจริงๆ เราทำงานด้านสื่อร่วมกับ CMU Podcast เราจะเป็นฐานข้อมูลให้ว่าถ้าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวควรจะมีเรื่องเล่าอย่างไร ภาพถ่ายควรจะเป็นอย่างไร เพื่อสามารถนำข้อมูลจากตรงนี้ไปทำสื่อได้”

ในท้ายสุด ดร.กวรรรณฯ ได้เล่าถึงความร่วมมือที่ดีจากชุมชนและมอบคืนกลับความรู้สู่ชุมชนจากงานวิจัย ทั้งสองทางนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเกิดการส่งต่อ ถ่ายทอดข้อมูล เพราะว่าเมื่อจบงานวิจัยแล้วนั้น ชุมชนจะสามารถดำเนินการต่อได้ด้วยตัวเอง ไม่เพียงเท่านั้น บทบาทของนักวิจัยในมุมมองของ ดร.กวรรรณฯ จะต้องมีส่วนช่วยการในค้นหานวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

“ให้คนรู้สึกว่เมื่อมาแล้วเขาได้รับสิ่งใหม่ๆ เพิ่มขึ้น เกิดร้านใหม่ โรงแรมใหม่ คนก็อยากไปเช็คอินในที่ต่างๆ แต่การทำแบบนี้เราต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตเดิมในล้านนาของเราด้วย ส่วนคนที่ท้องถิ่นเองก็ควรจะรับรู้ความเป็นล้านนาและนำเสนอความเป็นล้านนาออกไปให้สู่คนภายนอกได้รับรู้ ผู้เฒ่าผู้แก่เขาอาจจะมีความเป็นล้านนามากๆ แบบสมัยโบราณ ดังนั้น คนรุ่นใหม่จะต้องเข้ามาช่วยในการพัฒนาการสื่อสาร โดยการนำเอาสิ่งที่มีอยู่แล้วไปต่อยอดและพัฒนาให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ๆ อย่างเช่น ตะกร้าสาน ราคา 100 บาท แต่มีการนำความคิดสร้างสรรค์ไปตกแต่งเพิ่มเติมอาจจะขายได้มากเป็นหลายร้อย จึงต้องพึ่งโอเดียจากคนยุคปัจจุบันเข้ามาช่วย”

และนี่คือการทำงานที่จะมีส่วนสนับสนุนให้ล้านนาที่เคยอยู่ในวิถีเดิมกลายเป็นล้านนาสร้างสรรค์ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามา..แล้วล้านนาอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษมศักดิ์ อุทัยชนะ
รองผู้อำนวยการอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปลายทางของการสร้างสินค้าและบริการ คือ ความสามารถในการดำเนินธุรกิจให้ยั่งยืนต่อไปได้ และนี่เป็นสิ่งที่อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หรือ STEP มองเห็นความสำคัญในการพัฒนาคนให้เกิดความสามารถ มีทักษะ จนกระทั่งกลายเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งในช่วงปลายปีที่ผ่านมาผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา ภาณุ อำนันทะ รองผู้อำนวยการอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษมศักดิ์ อุทัยชนะ รองผู้อำนวยการอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้เดินทางไปรับรางวัล Winner of AABI Incubator of the year (2019) Award ในนามของอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นรางวัลระดับเอเชีย นี่เป็นเครื่องการันตีในการเป็นผู้ประกอบการให้สามารถเติบโตและพัฒนาขึ้น จึงเป็นมีผลต่อการร่วมยุทธศาสตร์ในครั้งนี้ว่า จะทำอย่างไรให้ทั้งชุมชนและผู้ประกอบการที่ทำงานด้านผลิตภัณฑ์ล้วนสามารถก้าวขึ้นสู่ตลาดสากลได้อย่างสร้างสรรค์ได้

จุดเริ่มต้นและแนวคิด ของการบ่มเพาะ ผู้ประกอบการด้าน ล้านนาสร้างสรรค์

ผศ.ดร.เกษมศักดิ์ฯ ได้เล่าถึง การเริ่มต้นและแนวคิดในการบ่มเพาะผู้ประกอบการให้สามารถก้าวต่อไปต่อในสายธุรกิจที่ยั่งยืน ดังนี้

“เริ่มต้นจากสำนักงานบริหารงานวิจัยได้ให้งบประมาณสนับสนุนในการทำงาน Creative Chiang Mai ตั้งแต่ปี 2010 ขณะนั้นอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเลขานุการให้กับงานนี้มาตลอด ซึ่งเราพยายามที่จะสนับสนุนงานด้าน Creativity ในเชียงใหม่ให้เป็นรูปธรรมสามารถสร้างสรรค์ผลงานและคลอດออกมาให้คนรับรู้ได้ และเนื่องจากที่ผ่านมาเราได้ปั้นผู้ประกอบการทั้งศิษย์เก่า นักศึกษาปัจจุบัน คนที่เป็นนักวิจัย โดยเราชวนคนเหล่านี้มาสร้างให้เป็น Startup จวบจนปัจจุบันมีผู้ประกอบการที่เติบโตมาจากโครงการนี้หลายราย บางรายมีมูลค่าธุรกิจถึงหลักร้อยล้านเลยทีเดียว เราจึงมีประสบการณ์ในการปั้นนักธุรกิจหรือเรียกได้ว่าเราทำระบบเกี่ยวกับการบ่มเพาะนักธุรกิจมานานแล้ว แต่ที่ผ่านมาจะเป็นด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีค่อนข้างมาก เมื่อได้รับโจทย์ว่าเป็นด้านล้านนาสร้างสรรค์ เราก็มองเห็นต้นทุนหลายๆ อย่าง คือ ต้นทุนทางด้านวัฒนธรรม รวมทั้งคนในเชียงใหม่เองก็ได้รับการโหวตว่าเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง แต่ที่ผ่านมาเรานำต้นทุนทางด้านครีเอทีฟมาใช้ประโยชน์ไม่มากนัก อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงได้เข้าร่วมทำงานในจุดนี้ เพื่อสนับสนุนงานด้านดังกล่าว”

สิ่งที่อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมุ่งมั่นจะทำคือการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาล้านนาให้เข้ากับนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ กระทั่งการติดต่อประสานกับนักธุรกิจหรือภาคเอกชน ให้เกิดความบูรณาการร่วมกัน โดย ผศ.ดร.เกษมศักดิ์ฯ อธิบายต่อว่า

“เนื่องจากในมหาวิทยาลัยมีนักวิจัยที่ทำงานด้านล้านนาและเมืองคความรู้อยู่มากมาย สิ่งที่เราจะทำได้จะนำงานวิจัยเหล่านี้ ออกไปสู่การใช้ประโยชน์ โดยจะเชื่อมกับภาคเอกชน อาทิ ทายาทนักธุรกิจ บริษัทสตาร์ทอัพที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ในชุมชน หรือแม้กระทั่งวิสาหกิจชุมชน ที่ทำสินค้าเกี่ยวกับล้านนาอยู่แล้ว แต่ยังไม่ได้ออกกระจายออกไปมากนัก ที่ผ่านมางานวิจัยเมื่อเริ่มทำกับงานร่วมกับชุมชน สิ่งที่ได้มาจะเป็นเหมือนกับผลิตภัณฑ์ต้นแบบ แต่สิ่งเหล่านั้นจะสามารถผลักดันเข้าสู่กระบวนการธุรกิจโดยสร้าง Business Model ได้หรือไม่ นั่น ต้องผ่านกระบวนการช่วยให้ชุมชนพัฒนาและ

ต้องมีการศึกษาว่าจะช่วยชุมชนให้เติบโตขึ้นได้อย่างไร ต้องใช้องค์ประกอบอะไรบ้างเข้าไปเกี่ยวข้อง

แต่ถ้าผลิตภัณฑ์ใดที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์แล้วไม่คงทน เช่น ถักนํ้าแล้วมีการเปื่อยยุ่ย หรือใช้ไม่นานก็กลืนหาย ดังนั้นประเด็นนี้จึงต้องมีการเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อจะทำให้ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบการใช้งานที่ตอบโจทย์และทนทานต่อการใช้งานจริงของผู้ซื้อมากขึ้น ซึ่งจะเป็นของที่มีคุณค่า มีความสวยงามและเป็นของที่ใช้งานได้ทน ตรงนี้การใช้นวัตกรรมจะเข้ามามีส่วนร่วมได้ในหลายรูปแบบ โดยนวัตกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์จะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นออกมาโดดเด่นสวยงาม ส่วนนวัตกรรมในด้านเทคโนโลยีก็จะใส่เข้าไปเพื่อให้งานใช้งานได้จริง และโมเดลธุรกิจเราจะใส่เข้าไปเพื่อช่วยชุมชนให้เติบโตได้ด้วยตัวเองโดยที่เขาไม่ต้องพึ่งเราตลอดไป สิ่งนี้จะช่วยให้เกิดความยั่งยืน”

เบื้องต้นจะเห็นได้ว่า กว่าจะออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและสร้างสรรค์นั้น ต้องใช้กระบวนการหลายอย่าง ตามที่ ผศ.ดร.เกษมศักดิ์ฯ สรุปให้ คือ นวัตกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี และโมเดลธุรกิจ ซึ่งจะไม่สามารถยั่งยืนได้อย่างเต็มที่หากขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญ ดังนั้นส่วนสำคัญอีกประการนั้นคือการพัฒนาคน

“การที่เราปั้นให้เขาเก่งจะตรงกับนโยบายโมเดลเศรษฐกิจใหม่ “BCG” 1 ของรัฐบาล คือตัว ‘C-circular’ รัฐฯ อาจจะไม่สามารถช่วยเหลือได้ตลอดไปโดยเอาเงินไปลงกับหมู่บ้านเดิมๆ ช่วยเหลือด้วยวิธีการเดิมๆ ดังนั้นเมื่อใส่สิ่งใดเข้าไปแล้วระยะหนึ่งชุมชนจะสามารถยืนได้ด้วยตัวของเขาเอง ดังนั้นการช่วยเหลือในระยะต่อไปก็จะไม่ใช่แบบเดิมที่เป็นขั้นพื้นฐาน การส่งเสริมในรูปแบบนี้จะทำให้เกิดความครบถ้วน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดธุรกิจในพื้นที่นั้นๆ แข็งแรงมากขึ้น เมื่อเขาเริ่มทำเป็น คนเริ่มเข้าใจแล้วว่านวัตกรรมทำอะไร จะนำความรู้ล้านนามาใช้อย่างไร เพื่อเข้าใจและนำไปสร้างสรรค์ต่อยอดเองได้ พอทำตัวที่ 3 ที่ 4 จะเริ่มง่ายขึ้น ก็จะเป็นเหมือนวงล้อที่เขาสามารถทำงานต่อเนื่องไปได้ จากนั้นชุมชนจะสามารถนำสิ่งที่รู้เอาไปทำต่อได้เอง ดังนั้นการพึ่งพาภาครัฐในระยะยาวก็จะน้อยลง ชุมชนจะเข้มแข็งขึ้นตามลำดับ”

ทิศทางการดำเนินงาน เป็นอย่างไร

ในระยะแรกของการทำงานล้านนาสร้างสรรค์จะเน้นเรื่องของการสร้างผลงาน โดยนักวิจัยร่วมกับชุมชน จนกระทั่งเกิดเป็นผลงานที่ชัดเจนและใช้งานได้จริงก่อน ซึ่ง ผศ.ดร.เกษมศักดิ์ฯ มองว่าในระยะยาวสามารถนำโครงการต่างๆ นี้มาเข้าเสนอภาครัฐ เพื่อสนับสนุนงบประมาณต่อไปได้หากมีการพัฒนาผู้ประกอบการ

“หากพูดถึงการสร้างมูลค่าให้กับเทคโนโลยีจะเป็นการผลักดันให้เกิด High-technology แต่สำหรับเรื่องของล้านนาสร้างสรรค์เมื่อเราสร้างมูลค่าให้กับสิ่งนั้นจะเป็นการผลักดันให้เกิด High-touch โดยการสื่อสารออกไปผ่านรูปแบบพอดแคสต์ และหนังสือ ส่วนถ้าเป็นผลงานในระยะยาว เมื่อจบโครงการนี้แล้วเราอยากจะขยายผลให้ได้กว้างมากขึ้น อาจจะนำโครงการที่มีเข้าสู่ระบบรัฐบาลกลางเพื่อเสนอขอสนับสนุนงบประมาณกลางของรัฐสู่ชุมชน หรืออาจนำไปเชื่อมโยงกับเครือข่ายที่มีอยู่ สุดท้ายจะส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและชุมชนในพื้นที่”

ผศ.ดร.เกษมศักดิ์ฯ ได้เสนอแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อทำงานล้านนาสร้างสรรค์ว่า นักวิจัยอาจจะต้องปรับตัวในการเลือกพื้นที่ชุมชน ซึ่งต้องคัดสรรคผลิภัณฑ์ของชุมชนที่จะร่วมทำงานด้วยว่าผลิตภัณฑ์ประเภทใดจะต่อยอดไปสู่การทำธุรกิจได้ และเอกชนหรือชุมชนมีความพร้อมในระดับใด เนื่องจากการสร้างคนให้เก่งต้องใช้เวลา จึงต้องสำรวจความพร้อมของผู้ประกอบการและไม่เพียงเท่านั้นการเตรียมตัวในการรองรับความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของคนในยุคนี้ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ควรคำนึงถึงทั้งระดับชุมชนและระดับส่วนกลาง

“ทุกวันนี้พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไปใช้โซเชียลมีเดียมากขึ้น แต่เดิมเอาของมาวางขายในที่ต่างๆ แล้วก็มีคนมาซื้อ แต่ปัจจุบันคนหันไปซื้อทางออนไลน์มากขึ้น ส่วนภาครัฐอาจต้องปรับกลไกการช่วยเหลือ ซึ่งแบบเดิมอาจจะมีข้อจำกัดอยู่มาก ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้งบประมาณที่สอดคล้องกับสิ่งที่เขาทำมากขึ้น มีความยืดหยุ่นของงบประมาณ แล้วเพิ่มประสิทธิภาพของเม็ดเงินที่ใส่เข้าไปก็จะเกิดประโยชน์มากขึ้น”

ผศ.ดร.เกษมศักดิ์ฯ ได้ทั้งทำและฝากถึงฝ่ายต่างๆ ที่จะร่วมกันทำงานล้านนาสร้างสรรค์ไว้ว่า..

“จังหวัดเชียงใหม่มีต้นทุนความเป็นล้านนาที่ดีมาก เราสามารถดึงความสนใจคนได้จำนวนมาก ยิ่งถ้าเพิ่มความคิดสร้างสรรค์เข้าไปจนออกมาเป็นล้านนาสร้างสรรค์นั้น จะยิ่งทำให้มีศักยภาพในการเพิ่มมูลค่า และมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจะช่วยให้แก้ปัญหาเรื่องปากท้อง เพราะว่าปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของปากท้องทั้งสิ้น หากทำได้จะช่วยแก้ปัญหาสำคัญให้กับชุมชน จนเกิดความยั่งยืนในระยะยาว รวมทั้งด้านธุรกิจทุกอย่างสภาพเมือง ทุกวันนี้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจะไม่อยู่ในท้องถิ่นเพราะไม่มีงานทำ และถ้าเศรษฐกิจไม่เข้มแข็ง เขาก็จะไม่สามารถอยู่ได้ แต่ถ้าเศรษฐกิจเข้มแข็ง เขาก็จะอยู่ที่บ้านเกิด และสามารถดึงคนเก่งเข้ามาในพื้นที่ได้ เมืองนี้ก็จะพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว

สำหรับนักวิจัยอาจจะต้องก้าวออกจากสาขาหรืองานเดิมๆ ที่เคยทำ ถ้าก้าวข้ามไปทำงานในสิ่งที่เรียกว่าบูรณาการร่วมกันหลายคณะกับองค์กรอื่นๆ ได้ จะทำให้มีโอกาสเข้ามาอีกมาก อีกประการที่สำคัญมากคือ การสร้างผลงานวิจัยที่ดีนั้นเราควรจะมีมองปลายทางเอาไว้ด้วย เมื่อทำเสร็จแล้วปลายทางนั้นสามารถแก้ไขปัญหาได้หรือไม่ หรือจะมีคนนำผลงานไปใช้งานจริงได้อย่างไร ทั้งนี้ หากเป็นงานวิจัยที่มีคนสนใจจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของชุมชน ควรคำนึงถึงชุมชนด้วยว่าจะได้รับประโยชน์อย่างไร โดยมองระยะยาวแล้วจึงเริ่มทำผลิตภัณฑ์นั้นๆ

สำหรับคนรุ่นใหม่ ฝากไว้ว่า..ให้กล้าคิดและกล้าลงมือทำ เชื่อว่าคนหลายคนมีความคิดคล้ายกัน แต่คนที่ได้ลงมือทำมีเพียงไม่กี่คน การเรียนรู้จากประสบการณ์จะทำให้เขาเก่งและจะไปได้ไกลขึ้น”

Digital Archives สื่อใหม่สร้างสรรค์

นำอัตลักษณ์ล้านนาไปสู่จอเรดาร์ของโลก

การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลนับเป็นการเผยแพร่ข้อมูลที่ดีที่สุดในยุคปัจจุบัน เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในโลกหันมาใช้เทคโนโลยี รวมถึงโซเชียลมีเดีย ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน ดังนั้นข่าวสารหรือเรื่องราวต่างๆ หากเก็บไว้เพียงในเอกสารจะเป็นที่น่าเสียดาย หากสิ่งนั้นมีคุณค่าควรมีการส่งต่อรวมถึงสื่อสารและเผยแพร่เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้รับรู้ และสื่อที่ดีที่สุดคือสื่อบนโลกออนไลน์ คณะการสื่อสารมวลชน นำโดย รองศาสตราจารย์ธีรภัทร วรรณกุล ได้เล็งเห็นความสำคัญของการใช้สื่อใหม่เพื่อนำสิ่งที่ล้ำค่าในอดีตอย่างความเป็นล้านนาออกสู่สายตาผู้คนผ่านทาง Digital Archives

แนวคิดของการทำ Digital Archives เป็นอย่างไร?

เมื่อเริ่มต้นถามถึงการร่วมงานกับยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ รศ.ธีรภัทรฯ จึงได้เล่าถึงที่มาที่ไปของแนวคิด Digital Archives ดังนี้ว่า

“โครงการนี้ได้ไอเดียจากท่านรัฐมนตรีสุวิทย์ เมษินทรีย์ ว่าสิ่งหนึ่งที่สำคัญของคณะกรรมการสื่อสารมวลชนก็คือ การช่วยนำความเป็นอัตลักษณ์ล้านนาไปสู่จอเรดาร์ของโลกเพื่อให้คนได้เห็นที่เราทำอะไร ก่อนหน้านั้นเราเคยของบประมาณจากไทยพีบีเอส (ThaiPBS) ทำรายการทางด้านเสียงเป็นพอดแคสต์ออกมาประมาณ 40 ตอน เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในแถบภาคเหนือ 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะแบ่งออกเป็น Episode โดยร่วมกับสถาบันวิจัยสังคมในการผลิต

เมื่อเราผลิตแล้วเราอยากเพิ่มมูลค่างานที่ทำ และมองว่าน่าจะทำออกมาเป็นวิดีโอเพราะว่าการเข้าถึงข้อมูลน่าจะสูงกว่าเป็นรูปแบบเสียง อาจารย์โชคดีที่มีเพื่อนเป็นอดีตผู้กำกับหนังบริษัทแกรมมี่ จึงให้ไอเดียว่าเราน่าจะทำออกมาเป็นลักษณะ Digital Archives โดยเน้นไปที่อัตลักษณ์ของล้านนา เช่น Sound คือเสียงดนตรี สำเนียงภาษา แต่ละจังหวัดในภาคเหนือก็มีสำเนียงที่ต่างกัน หรือ Sight คือสิ่งที่เรามองเห็น ทั้งด้านสถาปัตยกรรม แม้กระทั่งพวกเครื่องแต่งกายด้วย”

โดยจุดประสงค์สำคัญของการนำสื่อที่มีอยู่ทั้งข้อมูล พอดแคสต์ มาแปลงเป็นวิดีโอในลักษณะของ Digital Archives นั้น เพื่อให้เป็นมาตรฐานกลางสำหรับการนำไปใช้งาน

“เมื่อมีคณาจารย์จะทำสารคดีหรือทำเรื่องเกี่ยวกับล้านนาจะได้ใช้ข้อมูลของเราตรงนี้ไปเป็นตัว research เพื่อไม่ให้เข้าใจผิดไปจากความเป็นจริง เช่น การแต่งกายของล้านนาแท้ ดนตรี หรือรูปแบบวัฒนธรรม โดยสื่อที่เราจะทำนั้นเป็นวิดีโอสารคดี ในแต่ละเรื่องจะแบ่งเป็นตอนย่อย เมื่อนำเสนอในที่ประชุม ท่านประธานแนะนำให้อัดกลุ่มเป็น f ตามกรอบของรัฐบาล ซึ่งมี Food, Film, Fighting, Festival, Fashion, และ Faith ซึ่งเราสามารถจะนำสิ่งที่เรามีเหล่านี้มาปรับได้”

ด้วยความหลากหลายของล้านนาและความโดดเด่นในวัฒนธรรม จึงไม่เป็นเรื่องยากที่จะขยายการเผยแพร่ในหัวข้อต่างๆ รศ.ธีรภัทรฯ ได้ให้แนวคิดการขยายผลว่าในแต่ละหัวข้อนั้นสามารถนำไปทำเป็นเรื่องสารคดีได้ เช่น ด้าน Food อาหารล้านนามีมากมาย ด้าน Fighting มีศิลปะการต่อสู้ที่มีความโดดเด่น หรือแม้กระทั่ง Festival ก็มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ นอกจากนั้น การทำงานร่วมกับมืออาชีพในด้านสื่อภาพยนตร์ยังมีส่วนต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในคณะกรรมการสื่อสารมวลชนอีกด้วย

“อันนี้คือหัวใจหลักของงานที่จะทำ เรามีอดีตผู้กำกับของแกรมมี่ คุณชูพงษ์ รัตนบัณฑิต ที่จะมาช่วย ส่วนคณะฯ ก็จะมีศูนย์นวัตกรรมสื่อสารที่เป็นองค์กรในการผลิต โดยดึงเอาคณาจารย์และนักศึกษาเข้ามาช่วยด้วย ซึ่งจะมีนักศึกษาและศิษย์เก่าเข้ามาช่วยกัน เป็นงาน Production ที่ทำร่วมกัน โดยคุณชูพงษ์จะมาเป็นที่ปรึกษาและอาจารย์จะเข้ามาเป็น Project Manager ถ้ายังได้ความรู้จากคนที่อยู่ในวงการ นักศึกษาก็จะได้เห็นโอกาสในการทำงานจริงได้ด้วย ผมมองว่าเป็นงานระดับอินเตอร์ เพราะว่าล้านนาสู่เรดาร์โลกจะถูกนำไปเผยแพร่ทั้งสื่อออนไลน์ใน YouTube และรายการในช่องทีวีทั่วป”

WE COMMUNICATE CREATE SHARE

MASS COMMUNICATION, CHIANG MAI UNIVERSITY

การเชื่อมโยง Digital Archives กับยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์

สำหรับการทำงานของคณะกรรมการสื่อสารมวลชนกับยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์นั้น รศ.ธีรภัทรา มองว่าเป็นการเข้ามามีส่วนสนับสนุนนักวิจัยในการเผยแพร่ชิ้นงานที่เปิดกว้างมากขึ้นผ่านการทำสื่อ และไม่เพียงการเข้ามาช่วยผลิตแต่ยังมองว่าสามารถจะจัดอบรมให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมให้สามารถจัดเก็บข้อมูลดิจิทัลเพื่อการผลิตรายการต่อไปด้วย

“ผมมองว่าการผลิตมีเดียครั้งนี้ จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นรายการล้านนาสร้างสรรค์ มีรายการ มีพิธีกรพูดคำเมือง เข้าไปในชุมชนโดยเข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ รายการแบบนี้ น่าจะสนุก และจะช่วยให้เกิด Engagement มากขึ้นด้วย ส่วนที่ 2 จะเป็นโฆษณา มุ่งเน้นไปที่สินค้า ยกอย่างเช่น โครงการฝ้ายแกมไหมที่มุ่งเน้นผลิตภัณฑ์ โดยทำเป็นโฆษณาและอาจจะมีส่วนช่วยในด้าน Online Marketing ส่วนที่ 3 นี้จะเป็น Archives ซึ่งจะเข้ามาช่วยในการผลิตเพื่อให้ออกมาเป็นรูปแบบเดียวกันจะได้เกิด Impact เมื่อกระจายสื่อออกไปทุกที่ ทุกแพลตฟอร์ม ทั้งนี้ อาจจะมีการอบรมให้กับแต่ละกลุ่มงานวิจัยเพราะว่าเมื่อลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลจะสามารถเก็บข้อมูลเป็นวิดีโอออกมาได้พร้อมสำหรับการนำมาตัดต่อทำรายการ เพราะเราอาจจะไม่สามารถไปลงพื้นที่ได้ทุกพื้นที่”

ความคาดหวังในการทำงานร่วมกับ ยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์

รศ.ธีรภัทรา มีความคาดหวังว่า ศูนย์นวัตกรรมสื่อสาร
คณะกรรมการสื่อสารมวลชน จะมีส่วนในการสนับสนุนการผลิตสื่อ และ
เผยแพร่ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ที่จะทำให้ผลงานวิจัยทุกชิ้น
สามารถไปสู่สายตาประชาชนผู้เสพสื่อเหล่านี้ได้ และมีผลต่อการ
กระตุ้นจิตสำนึกของคนรุ่นใหม่ที่จะหันกลับมาสนใจรากดั้งเดิมที่เป็น

“การที่เราตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์
อย่างน้อยเราเป็นคนเหนือแล้วก็เป็นคนเชียงใหม่ จะได้กลับไปสู่
รากเดิม นักศึกษาจะได้เห็น ผมมองว่า..เราไม่สามารถวิ่งไปข้างหน้า
ได้ถ้าเรารู้สึกว่าเราสิ่งต่างๆ ที่เราประยุกต์จากสร้างสรรค์
จะต้องยึดมาจากรากของเราเป็นหลัก เราไม่ได้ทำเพื่อการค้า ไม่ได้
ทำเพียงแค่นี้ให้คนมาเที่ยวเชียงใหม่มากขึ้น แต่อยากให้คนที่มา
เชียงใหม่ได้รู้จักความเป็นเชียงใหม่ ความเป็นล้านนาและร่วมกัน
รักษา อย่างน้อยให้เขาได้เห็นคุณค่าอัตลักษณ์ทั้งหลายของล้านนา
นี้เป็นหัวใจที่สำคัญ”

ในส่วนท้ายนี้ รศ.ธีรภัทรา ได้ฝากถึงนักวิจัยว่า “การทำ
วิจัยในปัจจุบัน สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือ ทักษะการสื่อสาร งานวิจัยทุก
ชิ้นจะไร้ค่าถ้าเราไม่สามารถสื่อสารไปยังชุมชนให้คนได้รับรู้ อย่าง
ตัวผมเองผมอาจจะไม่ได้มองว่าตัวผมเป็น Researcher แต่เราเป็น
Content Creator มากกว่า หลายครั้งเราพบกับงานวิจัยที่ดีมากแต่ก็
ถูกปฏิเสธ ไม่ได้รับการโปรโมท ถ้าเราทำงานสักชิ้นหนึ่งแล้วไม่มีใครรู้
เรื่องมันจะเสียโอกาสในการสร้างคุณค่าต่อผู้อื่น แต่หลังๆ มาอาจารย์
รุ่นใหม่ๆ ที่เป็นนักวิจัยเป็น Content Creator ด้วย เขาสามารถทำ
สื่อไปด้วย และจะทำให้งานวิจัยกลายเป็นงานที่สร้างสรรค์ไปด้วย”
ดังนั้น ทักษะการสื่อสารนี้จะช่วยส่งเสริมงานวิจัยทุกชิ้นให้สามารถ
ออกสู่จอเรด้าโลกได้เช่นกัน

รองศาสตราจารย์ธีรภัทร วรณฤฎา

คณบดีคณะกรรมการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Creative Lanna - Web Portal

ศูนย์รวมองค์ความรู้ด้านล้านนาสร้างสรรค์

รองศาสตราจารย์ ดร.นริศรา เอี่ยมคณิตชาติ
รองผู้อำนวยการสำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ (ITSC)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เมื่องานวิจัยเกี่ยวกับล้านนาทุกชิ้นมีคุณค่าและควรแก่การรักษาองค์ความรู้ไว้ เพื่อเป็นฐานสำหรับการศึกษา ต่อยอดภูมิปัญญา และนำไปประยุกต์สร้างเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ จะดีมากเพียงใดหาก ข้อมูลความรู้เหล่านั้นถูกจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้น และนำไปใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา นี่เป็นโจทย์หนึ่งที่สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ (ITSC) ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีส่วนในการรวบรวมและสร้างเว็บไซต์ชื่อว่า creativelanna.cmu.ac.th ขึ้นมา โดย รองศาสตราจารย์ ดร.นริศรา เอี่ยมคณิตชาติ เป็นผู้ดูแลโครงการ CMU Lanna Portal เพื่อเป็นที่สำหรับรวบรวมองค์ความรู้ ในรูปผลงานวิชาการ งานวิจัย และข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับล้านนา ศึกษาทั้งหมดอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ ล้านนาสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยที่ทำงานในด้านนี้โดย มุ่งมั่นที่จะอำนวยความสะดวกต่อนักวิจัยในการรวบรวมองค์ความรู้ และแหล่งขององค์ความรู้ด้านล้านนาชาติ เพื่อการถ่ายทอดและเผยแพร่ องค์ความรู้ล้านนาชาติต่อไป

จุดเริ่มต้นของ CMU Lanna Portal

รศ.ดร.นริศราฯ ได้เล่าให้เราฟังถึงจุดเริ่มต้นของ CMU Lanna Portal ว่าแท้จริงมีการพูดคุยในคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ระยะที่12 เรื่องยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์แล้วตั้งแต่ปี 2559 ซึ่งในขณะนั้นเริ่มจากแนวคิดที่ว่ามหาวิทยาลัยให้ความสนใจกับความเป็นล้านนา และต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา อีกทั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยของภูมิภาค จึงควรส่งเสริมงานด้านนี้ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

“ณ เวลานั้นอาจารย์ได้เข้าไปเป็นรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม และได้ทราบว่าที่นี่มีทั้งข้อมูลการวิจัยและการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับล้านนาไว้มากมาย เมื่อได้เข้ามาร่วมในยุทธศาสตร์ก็ได้พบว่ามีหน่วยงานอื่นๆ ที่ทำงานด้านนี้ เช่น สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะจิตรศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ สำนักหอสมุด คณะวิศวกรรมศาสตร์ ITSC สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงส่วนงานอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยก็มีผลงานเกี่ยวข้องกับล้านนาอีกด้วย จึงคิดว่าถ้าหากจะทำได้เป็นยุทธศาสตร์ อยากทำให้เป็นเชิงรุกและบูรณาการมากขึ้น โดยเป็นการสืบสานต่อยอดและสร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างสิ่งใหม่ๆ”

จากจุดเริ่มต้นนั้น รศ.ดร.นริศราฯ ได้สรุปให้เราทราบถึงที่มาของกลยุทธ์การทำงานในช่วงแรกของล้านนาสร้างสรรค์โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นกล่าวคือ 1) ต้องการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ด้านล้านนา 2) ต้องการให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้คนรุ่นใหม่สามารถสนใจค้นคว้าด้านล้านนา โดยการผสมผสานกับเทคโนโลยีเพื่อให้เข้ากับชีวิตประจำวัน 3) ต้องการให้เป็นไปตามกลยุทธ์ที่ 1 และ 2 จึงควรมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อบุคลากรและนักศึกษาให้สัมผัสถึงความสวยงามของความเป็นล้านนาในที่สุด

“จากดำเนินการมาได้ 1 ปีแล้วพบว่ากลยุทธ์ที่ 1 เมื่อทำ SWOT แล้ว ไม่มีคนเรียนหลักสูตรองค์ความรู้ด้านล้านนา ถ้าอย่างนั้นต้องปรับองค์ความรู้ อาจจะไม่ใช้เป็นหลักสูตรแต่จะเป็นคอร์สสั้นๆ ที่คนอยากเรียนรู้นอกจากที่จะเป็นวิชาการ แต่ก็ไม่ได้ทำความเป็นวิชาการไป เมื่อมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งให้ความรู้ เมื่อมีการเผยแพร่องค์ความรู้ ก็ไม่ได้ทำแบบฮาร์ดคอปปีอย่างสมัยก่อนแล้ว เพราะไลฟ์สไตล์ของคนปัจจุบันนั้นต้องใช้ไอทีมาเกี่ยวข้อง ถ้าอย่างนั้นควรจะเว็บไซต์กลางและทำหน้าที่เป็น Portal เพื่อจะรวมข้อมูลเกี่ยวกับล้านนาทุกอย่างใน มข. หรือชุมชนที่เราเข้าไปมีส่วนร่วม โดยใช้เว็บไซต์เป็นที่เผยแพร่ ดังนั้น ในส่วนนี้จึงมีที่มาว่า การเผยแพร่องค์ความรู้ในปัจจุบันเราจะย้ายฐานไปอยู่ในระบบออนไลน์ จึงมีการปรับ KPI และปรับกลยุทธ์ใหม่”

CMU Lanna Portal มุ่งเน้นด้านใดบ้าง

เมื่อแนวคิดการสร้างเว็บท่า (Web Portal) เกิดขึ้นคำถามที่ตามมาคือ ในเว็บไซต์นี้จะมีข้อมูลและการนำเสนออย่างไรบ้าง และจะมีประโยชน์ต่องานด้านล้านนาสร้างสรรค์อย่างไร รศ.ดร.นริศราฯ ได้อธิบายให้เราเข้าใจถึงรูปแบบการทำงานของเว็บไซต์นี้ว่า

“ในเว็บนี้เราพยายามที่จะทำให้คนที่ทำงานมาอยู่แล้วไม่รู้สึกลำบากใจที่จะต้องย้ายแพลตฟอร์ม จึงได้คิดออกมาเป็นเว็บท่า (Web Portal) ซึ่งไม่ใช่แบบ google.com ที่เดียว แต่จะเป็นเว็บที่รวมเอาแนวคิดและกลยุทธ์ต่างๆ มาใส่ไว้ ซึ่งทุกคนที่ทำงานทั้งในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย จะสามารถนำเนื้อหา งานวิจัย และข้อมูลที่มีอยู่แล้วมาใส่ใน Web Portal นี้ได้ เราจะช่วยออกแบบและจัดการข้อมูลให้ด้วยเพื่อที่จะเป็นช่องทางในการเก็บและเผยแพร่ข้อมูลต่อไป”

ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้การทำงานของ CMU Lanna Portal มีการสร้างกลยุทธ์ใหม่แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมองค์ความรู้ 2) การเผยแพร่องค์ความรู้ 3) การต่อยอดสร้างนวัตกรรม 4) การสร้างสภาพแวดล้อมล้านนา โดย รศ.ดร.นริศราฯ เล่าต่อว่า

“ถ้าเป็นคอร์สสั้นๆ หรือกิจกรรมใดๆ ก็ตาม หน่วยงานสามารถนำมาลงประชาสัมพันธ์ในเว็บนี้ได้ด้วยตัวเอง โดยจะมีแอดมินที่คอยให้สิทธิ์สำหรับแต่ละหน่วยงานในการเข้าใช้งาน สามารถนำลิงค์ของหน่วยงานหรือเอารูปต่างๆ มาเผยแพร่ใน Web Portal เมื่อเรากดคลิกจะเปิดหน้าเว็บไซต์ไปยังหน่วยงานนั้นๆ ดังนั้น การสร้าง Web Portal ถือเป็นการรวบรวมคลังความรู้มาไว้ในที่แห่งเดียว

ส่วนการเผยแพร่ข้อมูล แต่เดิมการได้ข้อมูลต่างๆ มา บางท่านต้องไปลงพื้นที่เก็บข้อมูล เราก็จะมีศิษย์ส่วนของการให้เครดิตว่า ข้อมูลทุกอย่างมาจากหน่วยงานใด แล้วใครเป็นเจ้าของข้อมูล ซึ่งจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ข้อมูลของแต่ละท่าน รวมไปถึงกิจกรรมและนวัตกรรมต่างๆ ที่ทางยุทธศาสตร์ได้ให้ทุนวิจัย หรือถ้าอาจารย์ท่านใดสนใจร่วมพัฒนางานด้านล้านนาสร้างสรรค์ ก็สามารถติดต่อเข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยการส่ง Proposal เข้ามาเสนอโครงการเข้ามาได้”

นอกจากรูปแบบดังกล่าวแล้ว ยังมีการสร้างเนื้อหาที่สรุปให้เข้าใจง่าย ผ่านรูปแบบคลิปวิดีโอ และ Podcast โดยร่วมมือกับคณะกรรมการสภามวลชน และวิทยาลัย ศิลปะ สื่อและเทคโนโลยี (CAMT)

“เราจะมีการทำ Content ในรูปแบบวิดีโออย่างง่าย ซึ่งบุคลากรณอาจารย์ที่ได้รับทุนและลงพื้นที่ไปผลิตชิ้นงานได้รวบรวมให้คณะกรรมการสภามวลชนทำเป็นวิดีโอ เพื่อที่จะเผยแพร่ใน YouTube Channel ในทำนองเดียวกันบางเรื่องไม่สะดวกที่จะดู YouTube แต่อาจจะอยากฟังเรื่องเล่าประสบการณ์ต่างๆ ในการทำงาน ซึ่งทาง CAMT ก็จะเข้ามาช่วยปรับให้เป็น Podcast ที่สนุกและน่าติดตาม แต่ทั้งสองอย่างก็จะถูกเผยแพร่บน CMU Web Portal เมื่อทำงานไปได้ช่วงหนึ่งจึงมีการขยายออกไปในวงกว้างมากขึ้น แต่เดิมเรามองว่าเป็นยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย เมื่อมีคนแนะนำกลับว่า น่าจะมองให้ไกลกว่านี้ มองใหญ่กว่านี้ ควรจะครอบคลุมทั้งชุมชนและจังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือด้วย เพื่อให้ผู้สนใจได้มีส่วนร่วมในการร่วมเผยแพร่ข้อมูลและได้ประโยชน์จากการทำงานของเราก็น่าจะดี จึงคิดว่าการทำ CMU Web Portal นี้ น่าจะตอบโจทย์ทุกอย่าง และทำให้มีช่องทางในการเผยแพร่มากขึ้น ดังนั้น หวังว่าจะทำให้คนได้ประโยชน์มากขึ้นอีกด้วย”

เป้าหมายสูงสุดของ CMU Lanna Portal

สิ่งที่เป็นความตั้งใจของ รศ.ดร.นริศราฯ และทีมงานทุกคน นั่นคือ อยากจะเห็นเว็บไซต์นี้มีส่วนช่วยในการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับล้านนาทั้งหมด และสามารถเป็นประโยชน์แก่นักวิจัย นักศึกษา ชุมชน และผู้ที่สนใจ ซึ่ง รศ.ดร.นริศราฯ ได้กล่าวถึงเป้าหมายสูงสุดของการทำงานครั้งนี้ว่า

“เราอยากให้ CMU Lanna Portal เป็นช่องทางที่ทุกคนจะมาร่วมกัน ว่ามันคือ ‘เรา’ เราคือ ‘มข.’ ไม่ได้มองว่าเราคือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ว่าพวกเราคือคนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือคนไทย คนในพื้นที่ภาคเหนือที่เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ทำแล้วมันไม่สูญหายไป เนื่องจากเรามีการออกแบบต่อยอดจนกว่าจะสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างเสถียร ซึ่งแต่เดิมไม่ว่าอาจารย์หรือนักวิจัยที่ใดงบประมาณ เวลาลงพื้นที่เก็บข้อมูล เมื่อต้องการเผยแพร่จะต้องไปเช่า Hosting จากภายนอกมหาวิทยาลัยฯ ซึ่งอาจ

จะสูญหายได้เมื่อจบโครงการ ดังนั้น เมื่อได้ย้ายมาทำงานที่ ITSC ผู้บริหารและบุคลากรที่นี่ ได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนา CMU Lanna Portal เป็นอย่างดีทำให้ Web Portal ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านล้านนาสร้างสรรค์สำเร็จขึ้นได้ นอกจากนี้ ITSC มีระบบการเก็บข้อมูลที่ดีที่ได้รับรองมาตรฐาน ISO27001 เพราะฉะนั้นจะทำให้การเก็บข้อมูลมีความปลอดภัยมากขึ้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานสามารถขอใช้บริการ Private Cloud ได้เลย ดังนั้น ข้อมูลไม่ได้หายไปไหน มันอยู่ใน มข. จึงคิดว่าการทำครั้งนี้จะทำให้ตอบโจทย์ความยั่งยืนขององค์ความรู้และบรรลุดัตุประสงค์ได้

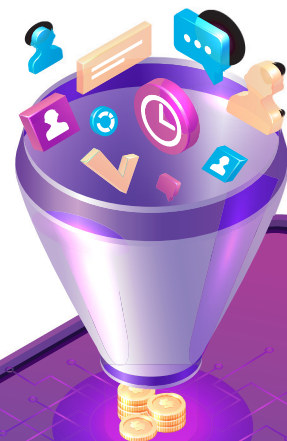
เราอยากให้องค์ความรู้มีความยั่งยืนและเผยแพร่ไม่มีการสูญหายไป และมีการสืบสานต่อยอดไปเรื่อยๆ และนี่คือเป้าหมายของ CMU Web Portal”

ฝากถึงนักวิจัยรุ่นใหม่ในการทำงานวิจัย

รศ.ดร.นริศราฯ ได้ฝากถึงคนในการทำงานถึงนักวิจัยรุ่นใหม่ว่า

“อาจารย์มองการทำงานทุกอย่างว่าเป็นโอกาสที่ดีในการเสริมสร้างประสบการณ์และพัฒนามุมมองเพื่อทำงานด้านต่างๆ อย่างเช่นเราทำงานเป็นอาจารย์อยู่สายวิศวกรรมศาสตร์ เมื่อได้รับโอกาสให้ทำงานบริหาร หรือการทำงานในสายสังคมศาสตร์ ทำให้ได้เรียนรู้การทำงานแบบบูรณาการ และพบว่าการทำงานสายสังคมศาสตร์ทำให้เราได้เรียนรู้การทำงานแบบบูรณาการ และพบว่าการทำงานสายสังคมศาสตร์ทำให้เราได้เรียนรู้การทำงานแบบบูรณาการ ทำให้เราสนุกและตื่นเต้นที่จะได้ค้นพบสิ่งใหม่ เพราะโดยส่วนตัวทำ Data Analysis จึงคาดว่าจะต้องมีข้อมูลมากมายในมุมมองของสังคมศาสตร์ที่อาจจะมองอีกอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเป็นสายวิศวกรรมศาสตร์อาจจะมองอีกอย่างหนึ่ง ตลอดช่วงเวลาที่ทำงานบริหารมีโอกาสดำเนินวิจัยและสามารถเขียน Paper ได้มาก จึงเห็นว่าการทำงานทุกงาน ทั้งงานสอน งานวิจัย งานบริหาร สามารถบูรณาการเป็นเนื้อเดียวกันได้หมด หากทำเพียงสายเดียวมันอาจจะลึกแต่ไม่กว้างพอที่จะทำให้เราได้เห็นโอกาสใหม่ๆ หรือได้เจอมุมมองใหม่ๆ ก็เลยรู้สึกว่าการได้ทำงานในหลายๆ ส่วนงานในมหาวิทยาลัยก็เป็นโอกาสที่ดีมาก ถ้าจะมีประโยชน์พอที่จะให้ประสบการณ์กับท่านอื่นๆ จึงคิดว่า ให้มองทุกอย่างเป็นโอกาสในการเรียนรู้เป็นโอกาสที่ดีในการทำงาน”

ในตอนท้ายนี้ รศ.ดร.นริศราฯ ได้ย้ำอีกว่า ปรารถนาจะเห็นแต่ละหน่วยงานและนักวิจัยทุกคนที่ทำงานด้านล้านนานั้น มาร่วมแบ่งปันข้อมูลความรู้ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจไว้ในศูนย์กลางแห่งข้อมูลนี้ได้ เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านล้านนาต่อไป สามารถเข้าชมเว็บไซต์นี้ได้ทาง <https://creativelanna.cmu.ac.th>

Lanna Festival and Forum

ของดีมีแล้วต้องโชว์

ดร.ไพรัช พิบูลย์รุ่งโรจน์

ผู้อำนวยการศูนย์ความเป็นเลิศด้านไม้
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

งานดีๆ ที่มีประโยชน์ อาจไม่สามารถขยายผลและสานต่อไปได้หากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี และการประชาสัมพันธ์ที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีผู้เข้าใจยุทธศาสตร์ รู้จักวิธีการเผยแพร่ข้อมูล และมีประสบการณ์ ซึ่งทุกวันนี้อุตสาหกรรมไมซ์ (MICE: Meetings, Incentive Travels, Conventions, Exhibitions & Events) ได้เข้ามามีส่วนสำคัญอย่างมากในการนำเสนอสินค้าและบริการ ที่ได้รับการพัฒนาจากนวัตกรรม ต่อนักธุรกิจในการต่อยอดทางการค้า หรือนำเสนอต่อผู้บริโภคโดยตรง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ จึงมีแนวทางในสื่อสาร ขยายการรับรู้ ผลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านล้านนาสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ออกสู่วงกว้างผ่านแนวคิดการจัดงาน Lanna Festival and Forum โดยมี ดร.ไพรัช พิบูลย์รุ่งโรจน์ เป็นผู้รับผิดชอบในการทำงานด้านนี้

จุดเริ่มต้นของการเข้ามามีส่วนร่วมใน.. 'ยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์'

หากย้อนกลับไป 'ล้านนาสร้างสรรค์ (Creative Lanna)' เคยถูกพูดคุยและวางแผนยุทธศาสตร์ไว้ก่อนแล้ว โดยเริ่มต้นจากความคิดว่ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีความโดดเด่นทางด้านวิชาการ วิจัย และนวัตกรรมในด้านใดบ้าง และมหาวิทยาลัยควรจะมีพัฒนาไปในทิศทางดังกล่าวได้อย่างไร ผลงานที่โดดเด่นเรื่องหนึ่งของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นั่นคือผลงานด้านล้านนา ซึ่งมีโครงการวิจัยและบริการวิชาการในด้านนี้อยู่ค่อนข้างมาก อีกทั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในภาคเหนือ จึงได้มีการหารือพิจารณาประเด็นและหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับความเป็นล้านนาเข้ามาเป็นทิศทางหนึ่งในการวางแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ในแผนพัฒนาในระยะที่ 12 ซึ่ง ณ เวลานั้น ดร.ไพรัช ได้มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการยกร่างแผนด้วย ดร.ไพรัช ได้เล่าถึงการกำหนดทิศทางของยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ว่า

“ที่ผ่านมานั้น โครงการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มุ่งทำในเชิงล้านนาศึกษา เป็นหลักและถือเป็นความเชี่ยวชาญและจุดเด่นของ มข. และเมื่อมองเชื่อมกับบริบทภายนอก มข. ที่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจของภาคเหนือบนพื้นฐานของวัฒนธรรมโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์มาต่อยอด สร้างสรรค์นวัตกรรมสู่ตลาด เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานราก และสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าท้องถิ่นมากขึ้น จึงได้มีการหารือว่าเราควรมีการสนับสนุน ให้มีการต่อยอดนำองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรม ด้านล้านนา มายกระดับเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในภาคเหนือ คณะทำงานจึงสรุปกันว่า เราควรจะคงรักษาความเชี่ยวชาญเรื่องล้านนาที่ดีไว้ โดยจะเพิ่มงานทางด้านนวัตกรรม และการใส่ความคิดสร้างสรรค์ลงไป เพื่อต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่ม สามารถนำไปสู่กระจายรายได้ในภาคชุมชน ช่วยยกระดับสังคมขึ้นได้จากไอเดียเหล่านี้เอง คณะกรรมการได้ปรึกษากันจนกระทั่งเกิดเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกด้านล้านนาสร้างสรรค์ หรือ Creative Lanna ขึ้น”

เนื่องด้วย ดร.ไพรัชฯ เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ ในด้านการสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ผ่านศึกษาวิจัยและ เป็นที่ปรึกษาให้ภาครัฐและเอกชน ในอุตสาหกรรมไมซ์ ทั้งระดับ จังหวัดเชียงใหม่ และ ระดับประเทศนั้น โดยที่ผ่านมา ดร.ไพรัชฯ ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นกรรมการ ส่งเสริมอุตสาหกรรมไมซ์ของจังหวัดเชียงใหม่ด้วย จึงทำให้อาจารย์ ได้รับการมอบหมายจากรองอธิการบดี ดร.เอกชัย มหาเอก ที่ รับผิดชอบกำกับดูแลยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ ให้เข้ามามี ส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ให้ เกิดการรับรู้ในวงกว้าง (Public Awareness) เพื่อเผยแพร่ผลงาน วิจัย นวัตกรรม งานบริการวิชาการด้านล้านนาสร้างสรรค์ออก สู่สายตาประชาชน ซึ่งเป็นบทบาทรับผิดชอบของปลายน้ำ ในการดูแลด้านการจัด Lanna Festival and Forum

ก่อนหน้านี้ ดร.ไพรัชฯ มีส่วนช่วยจัดงานไมซ์ของจังหวัด เชียงใหม่ และร่วมเป็นทีมในการสร้างสรรค์แนวคิด รูปแบบงาน อาทิ การนำแนวคิด Creative Lanna เข้าไปร่วมกับชุมชนตาม โจทย์ Local Economy จนพัฒนาขึ้นเป็นแนวคิด “7 Wonders of Lanna MICE Heritage” ซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน คือ Altra Adventure, Creative Craft, Fantastic Foods, Rustic Rice, Tea Tradition, Secret Silk และ Wellness Wisdom

“จะสังเกตได้ว่าธีมพวกนี้หากเรามองทางด้านเชิงวิชาการ จะเห็นได้ว่า เป็นด้านที่ มข. มีความถนัดและเชี่ยวชาญอย่างมาก อย่างเช่น ในธีม Wellness Wisdom ก็จะเกี่ยวข้องกับคณะ ทางฝั่งสวนดอก ในสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ ถ้าเป็นสายเกษตร หรือสายอาหาร ก็จะอยู่ในธีม Fantastic Foods, Rustic Rice หรือ Tea Tradition ทีมข. เรามีงานวิจัยและผลงานนวัตกรรม ที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ในส่วนทางด้านสังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ก็สามารถโยงเข้ากับทีมก่อนหน้านี้ได้ ในบริบท ของความเชื่อมโยง สู่ชุมชน หรือมีงานการศึกษาผลกระทบทาง เศรษฐกิจและสังคมอย่างแพร่หลาย หรืออาจจะเห็นทีมด้าน Altra Adventure ได้เช่นกัน โดยเราพยายามจะเชื่อมทีมเหล่านี้และนำไป จับกับความชำนาญและความโดดเด่นของชุมชนต่างๆ ในภาคเหนือ เพื่อให้เป็นทีมในการจัดงานอีเวนต์ต่างๆ ที่มีฐานจากสินค้าและบริการ ที่ผลิตขึ้นบนฐานของชุมชน และมีกลิ่นอายของความเป็นล้านนา ซ่อนอยู่ด้วย ซึ่งงานนี้ได้รับผลตอบแทนค่อนข้างดี ภาคเอกชนต่างๆ ทั้งโรงแรม บริษัททัวร์ บริษัทออร์แกนไนเซอร์ ที่ทำงานร่วมกับเรา เขาเห็นด้วยกับทีมการทำงานนี้ ซึ่งมีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ระหว่าง ภาคการศึกษา ชุมชน และเชื่อมโยงโดยสถาบันการศึกษา อย่าง มข. และสถาบันอื่นๆ ที่เราพยายามชวนมาทำงานด้วยกัน และ ต่อมาก็มีข้อเสนอให้แนวคิด 7 wonders นี้ มาต่อยอดจากงานไมซ์ ที่เป็นงานสำหรับบริษัทหรือสมาคมใดสมาคมหนึ่ง เป็นงานเทศกาล ที่เปิดรับนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชม จุดเด่นทั้ง 7 ด้านของความเป็น ล้านนา และอยากให้งานนี้ขยายผลการรับรู้ต่อสาธารณชนมากขึ้น เราจึงได้วางแผนจัดงานเทศกาลบนฐานแนวคิดของ 7 wonders ขึ้น ในเดือนธันวาคม 2561 และในงานครั้งนั้น เราได้พันธมิตร ที่ดีเข้าร่วมทำงานกับเรา เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ ทำให้ใช้งบประมาณ ไม่มากในการจัดงานครั้งนั้น และยังคงเหลือเพียงพอในการทำงาน ต่อไปได้อีก จึงทำให้เกิดไอเดียในการจัดงานสำหรับคนจำนวนมาก

สัมพัสประสมการณ 7 wonders

7 ัศวรรยิ แห่งล้านนา

(1) Altra Adventure

(2) Fantastic Foods

(3) Halal History

(4) Rustic Rice

(5) Secret Silk

(6) Tea Tradition

(7) Wellness Wisdom

แต่ไม่ต้องการจะยึดเพียงด้านการท่องเที่ยวอย่างเดียว ในคำว่า M.I.C.E หนึ่งในตัวอักษรย่อคือ E-Exhibitions/Events ก็น่าจะ จัดงานอีเวนต์ขึ้นมา เพื่อเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเชียงใหม่ ได้อีกงาน

ผมจึงนำโจทย์ของเอกชนมาจับคู่กับโจทย์ของ CMU Square ที่ต้องการเป็นพื้นที่ๆ เชื่อมโยงศิลปะ วัฒนธรรมล้านนา ภายใต้อสภาพแวดล้อมสีเขียวใจกลางเมืองเชียงใหม่ เสนอไอเดีย ไปยังผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกชัยว่า มีความต้องการของเอกชน ประมาณนี้ ประกอบกับในตอนนั้นเชียงใหม่กำลังประสบกับปัญหา จำนวนนักท่องเที่ยวเริ่มลดลง เราจึงน่าจะจัดให้พื้นที่ตรง CMU Square นี้สามารถทำประโยชน์ให้กับจังหวัดเชียงใหม่ได้มากขึ้น จึงประสานงานจนกระทั่งจัดเป็นงาน CMU-Chiang Mai Winter Wonderland ขึ้นมาได้เป็นครั้งแรก เราใช้วิธีการให้ชุมชนมาออก ชุมของตัวเอง และเชิญคณะส่วนงานต่างๆ ในมข. ที่ทำงานทางด้าน ล้านนาสร้างสรรค์ และตรงกับธีม 7 wonders มาร่วมแสดง ผลงานด้วย เช่น คณะมนุษยศาสตร์มีงานทางด้านล้านนาออนเซน หรือสถาบันวิจัยสังคมที่มีผลงานทางด้านล้านนาที่เชื่อมโยงการ ท่องเที่ยวจำนวนมากเช่นกัน และวิธีการประชาสัมพันธ์รูปแบบใหม่ เราไม่มีป้ายกองโจรหรือป้ายโฆษณาที่ไม่เป็นระเบียบเลย แต่ใช้ การประชาสัมพันธ์ผ่าน Online Marketing เพียงอย่างเดียว ซึ่ง การประชาสัมพันธ์แบบนี้ทำให้ได้ความรู้เชิงวิจัยมากขึ้น สามารถ ติดตามดูได้เลยว่าคนจะมาอีเวนต์เมื่อไหร่ และคนตอบรับมาเท่าไร นอกจากนั้นยังกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ด้วย โดยงานนี้เรามุ่งเน้น สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่น เพราะเราขายความเป็นล้านนา ที่มีความสร้างสรรค์ในบรรยากาศสบายๆ ที่ CMU Square ซึ่งได้ รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่หลายพันคนต่อวัน ร้านค้าต่างๆ ก็มียอดขายที่ดีมาก เห็นได้จากจำนวน Food Trucks ที่เพิ่มขึ้นทุกวันตลอด 3 วันในการจัดงานและชุมชนก็สามารถสร้าง รายได้จากการขายสินค้าหรืออาหารต่างๆ ในงาน รวมทั้งมีการ ต่อ ยอดธุรกิจในงานนี้ด้วยเช่นกัน”

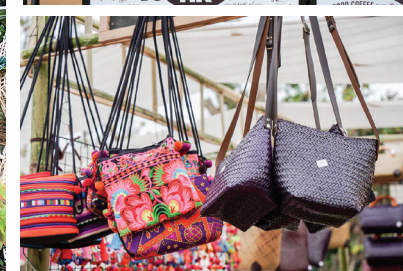

แนวคิดการต่อยอดไปสู่.. การจัด Lanna Festival and Forum เป็นอย่างไรบ้าง

เมื่อผลตอบรับของแนวคิด 7 Wonders of Lanna Heritage และการจัดงาน CMU-Chiang Mai Winter Wonderland เป็นที่ยอมรับและชื่นชอบในทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จึงเป็นสิ่งยืนยันอย่างหนึ่งว่า การนำแนวคิดงานมาต่อยอดในการจัดงานครั้งต่อไป ไปนั้น จะเป็นผลดีต่อทุกฝ่าย ดร.ไพรัช ได้เล่าถึงภาพลักษณ์ของงานอีเวนต์ปัจจุบันที่ถูกมองว่าเป็นเพียงไฟไหม้ฟางที่ใช้งบประมาณสูงมากและหายไปในช่วงเวลาสั้น ดังนั้นการทำงานจึงจำเป็นต้องวางกรอบความคิดให้ชัดเจน ทำให้ ดร.ไพรัช มีแนวคิดที่จะขยายผลโครงการที่เคยทำ เข้ามาใช้กับยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์ในการจัด Lanna Festival and Forum ดังนี้ว่า

“สำหรับแนวทางต่างๆ ของการจัดงานที่ผ่านมา ผมได้ปรึกษากับรองอธิการบดี ดร.เอกชัย และคณะทำงานแล้ว ท่านเห็นว่า เป็นแนวทางที่ดี และมองเห็นโอกาสในมิติย่อยต่างๆ อย่างเช่น Secret Silk เราสามารถประสานกับสถาบันผ้าทอมือหรือทอผ้า ซึ่งเราทำงานร่วมกับอบจ.ลำพูน มาแสดงแฟชั่นโชว์ผ้าไหมที่เป็นแบบผ้าเกิดจากผลงานของบุคลากร มข. และ มช. มีนักวิจัยที่ทำงานผ้าหลายโครงการ ทั้งเชิงวิทยาศาสตร์ ทั้งเชิงศิลป์ หากเราพัฒนาผลงานและเปิดตัวเป็นกิจกรรม Showcase ทำเป็นแฟชั่นโชว์ในคอลเล็กชั่นต่างๆ ซึ่งจากพื้นฐานไอเดียเหล่านี้เองทำให้เราเห็นโอกาสในการทำ Showcase

ดังนั้น เมื่อยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์เริ่มชัดเจน การทำงานอาจจะเริ่มต้นจากด้านกายภาพและข้อมูลก่อน โดยทาง ITSC ของมข. ได้เข้ามามีส่วนช่วยในการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดให้อยู่ในแหล่งข้อมูลเดียวกัน”

ดร.ไพรัชฯ เล่าต่อถึงแนวคิดการต่อยอดสิ่งที่มีให้ขยายผลเป็นรูปธรรมมากขึ้นสำหรับการจัด Lanna Festival and Forum ว่า..ทีมคณะกรรมการยุทธศาสตร์ล้านนาสร้างสรรค์มีแนวทางในการทำงาน อาทิ การรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ และสื่อสารออกไปในด้านการใช้ประโยชน์ผ่านระบบ CMU MOOC แนวทางด้านนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ แนวทางด้าน การอบรมต่างๆ

“ที่กล่าวมานี้จะเป็นส่วนของต้นน้ำและกลางน้ำ ส่วนปลายน้ำนั้นเราจะไม่ทำแบบไม่มีเป้าหมาย แต่เราวางแผนในการทำการ ตลาดร่วมกัน และสื่อสารผลงานของล้านนาสร้างสรรค์แบบบูรณาการกัน และสร้าง Public Awareness ตามช่องทางการสื่อสารต่างๆ แบบ OmniChannel เป็นการตลาด 360 องศา เพื่อวางตำแหน่งของ มข. ให้เป็นผู้มีในด้านล้านนาสร้างสรรค์ ในแบบ Creative Culture ในระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ผมคิดว่าส่วนหนึ่งที่เราสามารถสนับสนุนประเทศและจังหวัดเชียงใหม่ได้โดยการวางกรอบทีม ซึ่งงานใดๆ ที่จะพัฒนาสินค้าและการท่องเที่ยวได้ จะถูกตีกรอบไว้ในธีมที่กำหนด เพื่อจะให้งานออกมาแล้วตอกย้ำได้อย่างชัดเจน นี่เป็น บทบาทของเราที่จะดูแลเรื่องของล้านนาสร้างสรรค์ ในฐานะที่เราอยู่กับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม บทบาท ของมข. ถูกวางให้เป็น World Class แต่เราจะมีวิธีการทำงานแบบ World Class ให้ออกไปทางสังคมศาสตร์หรือมนุษยศาสตร์อย่างไรได้ ก็คือการกำหนดธีมงานให้ชัดเจน ส่วนการทำงานกับชุมชน เราสามารถทำงานผ่านเครือข่ายของมหาวิทยาลัยเพื่อทำงานร่วมกันได้ สิ่งนี้ น่าจะเป็นบทบาทสำคัญที่ มข. จะสร้าง Impact ต่อเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือผ่านงาน Creative Lanna ได้”

แนวนิยมและรูปแบบการจัด Lanna Festival and Forum เป็นอย่างไรบ้าง

งาน Lanna Festival and Forum จะมีแนวนิยมและรูปแบบอย่างไรบ้าง ดร.ไพรัชฯ ได้เล่าให้เราฟังถึงภาพรวมของการจัดงานหลักๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมี งานประจำปี 3 งานคือ งานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานมหาสงกรานต์ และงาน ยี่เป็ง ซึ่งในช่วงเดือนธันวาคมนี้ยังไม่มีงานหลักที่ถูกวางไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดงาน แนว Craft หรืองานโอเดียเสียมากกว่าอาทิเช่น งาน NAP งาน เทศกาลงานออกแบบ เชียงใหม่ (Chiang Mai Design Week)

“ที่นี่เราอยากจะวางตำแหน่งของงาน Lanna Festival and Forum ให้อยู่ ในเดือนสำคัญทางด้านการท่องเที่ยวอีกเดือนหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นเดือนธันวาคม หรืออาจ จะต่อเนื่องในช่วงปลายเดือน ธ.ค.แล้วต่อเนื่องไปช่วงต้นเดือน ม.ค. จะเป็นช่วงฤดูหนาว ซึ่งในเชียงใหม่จะมีงานแนว Creative Craft ค่อนข้างมาก เราก็อยากเติมเต็มในช่วงนี้ ช่วงต้นเดือนธันวาคมประมาณวันที่ 5 - 10 ธ.ค. เรียกได้ว่าเป็นช่วง Golden Week เลยก็ว่าได้เพราะเป็นช่วงวันหยุดยาว ถือเป็นโอกาสที่ดีในการ Showcase ซึ่งอาจจะจัด ในช่วงก่อนรับปริญญาประมาณ 1-2 สัปดาห์เพราะบริเวณ CMU Square ในขณะนั้น ดอกไม้จะบานพอดีโดยหวังให้เป็นช่วงเวลาที่ยั่งยืนที่เชียงใหม่เต็มไปด้วยงานที่ Creative โดยมี งาน Lanna Festival and Forum เป็นหนึ่งในงานหลักที่คนทั่วประเทศและต่างประเทศ วางแผนมาเยี่ยมชมทุกปี

โอเดียของงานนี้นะครับ ผมมองว่าน่าจะเป็น Annual Showcase ในทั้งส่วนของ Fest (Festival) เป็น Creative Products และมีกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย ซึ่งในปีนี้น่าจะมีน้ำหนักของงานมข. มากขึ้น เช่น ทุกโครงการที่ได้รับจะไปร่วม Showcase ในงานนั้นๆ และ บางคณะที่มีผลงานด้านล้านนาชัดเจน เราก็คาดหวังว่าจะมีการนำผลงานออกมาแสดงด้วย

ส่วนของ Forum นั้นมีโอเดียว่าจะไม่จัดในห้องสี่เหลี่ยม แต่จะจัดแนว Outdoor และทำเป็นสัมมนาหรือทอล์ค หรือมีการเชิญ ผู้เชี่ยวชาญมาสาธิต และงานด้าน Start Up อาจจะมีการแข่งขันโอเดียในงานเลย ซึ่งงาน Lanna Festival and Forum นั้นเราก็อยาก จะวางให้อยู่ในปฏิทินท่องเที่ยวหลักของจังหวัดเชียงใหม่เลย”

ดร.ไพรัชฯ ได้สรุปความคาดหวังในตอนท้ายว่า ต้องการให้งาน Lanna Festival and Forum นั้นได้กลายเป็นงานประจำปีของ เชียงใหม่ที่มีการนำผลงานล้านนามาแสดงในเชิงสร้างสรรค์ ทั้งสินค้า การอบรม และข้อมูล เพื่อเปิดกว้างให้กับสาธารณชนได้รับรู้มากขึ้น และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจและสังคมของภาคเหนือในวงกว้าง

PLEASE
SEND TO

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ยินดีมอบรับข้อคิดเห็นในการจัดทำ Re-Form เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงภาพเนื้อหา ให้ตรงกับความต้องการของคณาจารย์/นักวิจัย มข. ต่อไป
โดยสามารถส่งข้อคิดเห็นมาที่ E-mail: cmupress.th@gmail.com

